

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ในบทนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 5 ส่วนดังต่อไปนี้

4.1 บริบทชุมชน ซึ่งอธิบายถึงสภาพการณ์ของชุมชนในด้านต่างๆ ดังนี้ 1) ลักษณะทางกายภาพของบ้านม่วงคำ 2) ประชากรและการประกอบอาชีพ 3) สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของบ้านม่วงคำ 4) ความเป็นมาและการดำเนินงานตามโครงการท่องเที่ยวเกษตรบ้านม่วงคำ และ 5) ความเป็นมาและรูปแบบการดำเนินงานของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรประจำตำบลโป่งแยง

4.2 ความเป็นมาและสถานการณ์การท่องเที่ยวในหมู่บ้านม่วงคำ และหมู่บ้านใกล้เคียง

4.3 ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเกษตรบ้านม่วงคำ ผลที่ได้จากการวิจัยในหัวข้อนี้มี 5 ประเด็นคือ 1) ความจำกัดของงบประมาณ 2) ปัญหาด้านบุคลากร 3) อุปสรรคด้านการประสานงานและประชาสัมพันธ์ 4) ขอบเขตอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ และ 5) ปัญหาความขัดแย้งภายในและภายนอกหมู่บ้าน

4.4 ข้อเสนอในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเกษตรบ้านม่วงคำ ผลที่ได้จากการวิจัยในหัวข้อนี้มี 3 ประเด็นหลักคือ 1) ข้อเสนอเกี่ยวกับการบริหารจัดการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ 2) ข้อเสนอเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการภายในแหล่งท่องเที่ยวเกษตรบ้านม่วงคำ และ 3) ข้อเสนอเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเกษตรบ้านม่วงคำ และหมู่บ้านใกล้เคียง

4.5 ศักยภาพของพื้นที่ในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว ในด้านขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่บริเวณศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำและพื้นที่ใกล้เคียง

4.1 บริบทชุมชน

4.1.1 ลักษณะทางกายภาพของบ้านม่วงคำ

บ้านม่วงคำ หรือหมู่บ้านไม้ดอกก้าวหน้า อยู่หมู่ 3 ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ หมู่บ้านได้จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2457 มีพื้นที่ 4.215 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,634.375 ไร่ ห่างจากอำเภอแม่ริม ตามถนนแม่ริม-สะเมิง ประมาณ 20 กม.

สภาพภูมิศาสตร์โดยรอบหมู่บ้านมีลักษณะเป็นภูเขาสูงชันมีระดับความสูงของพื้นที่ประมาณ 700-825 เมตร เหนือระดับน้ำทะเล เนื่องจากบ้านม่วงคำตั้งอยู่ระหว่างหุบเขา การตั้งบ้านเรือนของชาวบ้านส่วนใหญ่จึงอยู่บริเวณไหล่เขาด้านทิศตะวันออกตามสองข้างถนนสายหลักที่ผ่าน

จากบ้านม่วงคำไปสิ้นสุดที่บ้านผานกกก ลักษณะอากาศบริเวณบ้านม่วงคำจึงหนาวเย็นตลอดทั้งปี จึงสามารถปลูกพืชเมืองหนาวได้เกือบทุกชนิด

สภาพป่าโดยรอบหมู่บ้านมีลักษณะเป็นป่าดิบชื้นและป่าดิบแล้งตามระดับความสูงของพื้นที่หลากหลายด้วยพันธุ์ไม้มีนาชนิด ส่วนสัตว์ป่าหาพบได้อีกมากแล้วเนื่องจากถูกรบกวนจากชาวบ้านที่บุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อทำการเกษตร โดยเฉพาะชาวเขา จนกระทั่งปี 2540 ชาวบ้านบ้านม่วงคำร่วมกับหน่วยงานป่าไม้ ได้ประกาศเขตห้ามบุกรุกพื้นที่ป่าโดยรอบหมู่บ้านและทำการปลูกป่าทดแทนจำนวนกว่าหมื่นต้น

สำหรับแหล่งน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคชาวบ้านม่วงคำใช้การต่อน้ำจากภูเขา เรียกว่า “ประปาภูเขา” โดยต่อท่อเข้ามาเก็บกักที่ถังพักน้ำและต่อท่อผ่านส่งน้ำไปใช้ในครัวเรือนและส่วนหนึ่งนำไปใช้ในการเกษตร จากการสำรวจพบว่าชาวบ้านมีน้ำใช้อุปโภคบริโภคตลอดปี แต่มีบางปีที่ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร

4.1.2 ประชากรและการประกอบอาชีพ

ประชากรของหมู่บ้านมีจำนวน 259 ครัวเรือน 889 คน เป็นคนไทยพื้นเมือง นับถือศาสนาพุทธ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยมีกลุ่มเกษตรกรทำสวนโป่งแยง เป็นแกนกลางในการพัฒนาด้านการเกษตร บ้านม่วงคำเป็นหมู่บ้านที่มีพื้นที่เพื่อทำการเกษตรน้อยมากเมื่อดูจากจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่อย่างหนาแน่น การทำการเกษตรในสมัยก่อนชาวบ้านที่นี่ใช้พื้นที่บางส่วนทำการเพาะปลูกข้าวและพืชผักเพื่อเลี้ยงชีพเท่านั้น แต่ในปัจจุบันชาวบ้านได้ขยายพื้นที่เพาะปลูกออกไปตามไหล่ภูเขาเพิ่มมากขึ้นและทำการผลิตอย่างเข้มข้น และมีประสิทธิภาพสูงตามความต้องการของตลาด เกษตรกรส่วนใหญ่ทำการเพาะปลูกพืชเมืองหนาว ได้แก่ ไม้ดอกเมืองหนาว นานาพันธุ์ พืชผักเมืองหนาวปลอดภัยจากสารพิษ และสตรอเบอร์รี่

4.1.3 สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของบ้านม่วงคำ

ฐานะทางเศรษฐกิจและรายได้ของประชากรในหมู่บ้านม่วงคำจัดอยู่ในระดับดี เฉลี่ย 45,000 บาท ต่อคนต่อปี ซึ่งเป็นรายได้ส่วนใหญ่มาจากภาคเกษตรกรรม ชาวบ้านเกือบทุกหลังคาเรือนมีโทรศัพท์และเคเบิลทีวีเพื่อรับสัญญาณโทรทัศน์ หมู่บ้านม่วงคำนี้นับว่าเป็นหมู่บ้านที่มีเศรษฐกิจดีและพัฒนาสาธารณูปโภคสาธารณูปการได้เร็วมากนับจากทางราชการเข้าไปส่งเสริมการเกษตรในปี 2535

ลักษณะของสังคมในหมู่บ้านเป็นสังคมชนบท มีความเป็นอยู่แบบพึ่งแบบนึ่งแบบญาติ ต่างก็ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ชาวบ้านจะเชื่อถือผู้นำและให้ความรู้ร่วมมือต่อทางราชการเป็นอย่างดี

ชาวบ้านในหมู่บ้านส่วนใหญ่รู้จักกันเป็นอย่างดี เมื่อมีงานบุญ งานกุศล ชาวบ้านต่างพร้อมใจกันมา ร่วมงานและช่วยงานตามที่หมู่บ้านได้จัดกิจกรรมขึ้น แต่มีชาวบ้านที่มาอาศัยอยู่ใหม่บางคนเท่านั้น ที่ไม่ได้ทำความรู้จักกับชาวบ้านและยังไม่ให้ความร่วมมือในการพัฒนาหมู่บ้านและร่วมงานต่างๆที่ หมู่บ้านจัดกิจกรรมขึ้น ทำให้ชาวบ้านที่มาอาศัยอยู่ใหม่เกิดความแตกแยกไม่สามารถเข้ากับชาวบ้าน ที่อยู่แต่เดิมได้

4.1.4 การดำเนินการตามโครงการท่องเที่ยวเกษตรบ้านม่วงคำ

พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลโป่งแยง อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติสุเทพ-ปุย และแม่สา ล้อมรอบ ด้วยภูเขาและป่าไม้ ระดับความสูง อยู่ระหว่าง 500-1450 เมตร เหนือระดับน้ำทะเล จึงทำให้มี ภูมิประเทศที่สวยงาม เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีแหล่งท่องเที่ยวตลอด เส้นทาง เช่น ฟาร์มผีเสื้อและกล้วยไม้ ฟาร์มงู ฟาร์มช้าง รีสอร์ทต่าง ๆ น้ำตกแม่สา สวน พฤษภาศาสตร์ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ หมู่บ้านชาวไทยภูเขา ซึ่งเกษตรกรในพื้นที่ส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและค้าขาย เช่น ปลูกไม้ดอกเมืองหนาว ปลูกสตอเบอรี่ ปลูกพืชผัก ปลูกไม้ผล ทำนาข้าวไร่ และมีบางส่วนมีอาชีพบริการในสถานที่ท่องเที่ยวทั้งของภาคเอกชนและ รัฐบาลและอาชีพรับจ้างทั่วไป

ปัจจุบันเกษตรกรในพื้นที่ยังได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเหล่านี้น้อยมาก เนื่องจาก กิจกรรมการท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นของเอกชน เกษตรกรไม่ทราบวิธีการที่จะใช้พื้นที่ของตนให้เกิด ประโยชน์ทางด้านการท่องเที่ยวเท่าที่ควร

ทางสำนักงานเกษตรอำเภอแม่ริมจึงเห็นสมควรให้หมู่บ้านม่วงคำเป็นหมู่บ้านหลักและเป็น ศูนย์กลางในการส่งเสริมการเกษตรและการท่องเที่ยวเกษตร โดยได้นำโครงการที่สำคัญเข้าไป ปฏิบัติ อาทิเช่นในปี 2539 จัดทำโครงการผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษโดยใช้มุ้งในถ่อน โครงการ หมู่บ้านไม้ดอกไม้ประดับ โครงการเร่งรัดปลูกไม้ดอกพันธุ์ดี และในปี 2540 จัดทำโครงการ ผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษต่อจากปี 2539 โครงการหมู่บ้านไม้ดอกก้าวหน้า โครงการพัฒนา และส่งเสริมการปลูกสตอเบอรี่พันธุ์ดี และโครงการหมู่บ้านป้องกันกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสาน (IPM)

และเนื่องในโอกาสพิเศษ 2 ประการ คือ การเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ ครั้งที่ 13 ใน ปี 2541 และในวโรกาสพระชมมายุครบ 6 รอบ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในปี 2542 คณะรัฐมนตรีในคราวประชุมวันที่ 17 เมษายน 2540 จึงได้อนุมัติการจัดงาน "ปีท่องเที่ยวไทย 2541-2542" (Amazing Thailand 1998-1999) ขึ้น เพื่อรณรงค์ให้มีการเดินทางมาเยือนประเทศไทย อีกครั้งหนึ่ง หลังจากประสบความสำเร็จมาแล้ว ในการจัดงาน Visit Thailand Year ในปี 2530

เนื่องจากปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ได้มีการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและเป็นคู่แข่งของไทยมากขึ้น ดังนั้นปัจจัยสำคัญที่จะให้การรณรงค์ครั้งนี้ประสบความสำเร็จ นอกจากการแก้ไขปัญหาเร่งด่วนอันเป็นอุปสรรคด้านการท่องเที่ยวที่ประเทศไทยประสบอยู่ในปัจจุบันแล้ว จะต้องมีความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งประชาชนสื่อมวลชนทุกสาขา หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ที่จะทำให้งิจกรรมที่จะเกิดขึ้นในช่วง 2 ปี ดังกล่าวมีความ มีความสอดคล้องและสามารถนำเสนอสิ่งที่น่าสนใจที่มีเอกลักษณ์และมีความแตกต่างอย่างชัดเจนจากประเทศคู่แข่ง

กรมส่งเสริมการเกษตร ได้สนองตอบต่อนโยบายของรัฐบาลโดยกำหนดกิจกรรมท่องเที่ยวทางด้านการเกษตรขึ้น และกำหนดรูปแบบของการท่องเที่ยวที่มีลักษณะ การนำกิจกรรมทางด้านการเกษตรของเกษตรกร ความเป็นอยู่ทรัพยากรธรรมชาติ ขนบธรรมเนียมประเพณี สิ่งแวดล้อม เป็นตัวนำซึ่งเรียกว่า ท่องเที่ยวด้านการเกษตรเชิงอนุรักษ์ หรือ AGRO-ECOTOURISM

และขณะนี้กรมส่งเสริมการเกษตรได้พิจารณาให้ หมู่บ้าน ไม้ดอกแก้วหน้าบ้านม่วงคำ หมู่ที่ 3 ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านนำร่อง เพื่อปฏิบัติงานให้เป็น "หมู่บ้านท่องเที่ยวการเกษตร" ดังกล่าวข้างต้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างงานและเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรและประชาชน ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ปฏิบัติงาน อันจะเป็นการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในปัจจุบันและเพื่อสนองตอบนโยบาย และมติคณะรัฐมนตรีที่กำหนดให้ปี 2541-2542 เป็นปีแห่งการท่องเที่ยวไทย (AMIZING THAILAND 1998-1999)ซึ่งประโยชน์ที่จะได้รับจากการจัดหมู่บ้านไม้ดอกม่วงคำ ให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวด้านการเกษตร ซึ่งส่งผลทำให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังเช่น

1. ด้านพื้นที่และสิ่งแวดล้อม

- 1.1 เกิดการพัฒนาพื้นที่การเกษตรอย่างถาวร และมั่นคง เนื่องจากการมีรายได้เพิ่มมากขึ้นจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว เช่น การเข้าชมกิจการ การจำหน่ายผลผลิต และสินค้าแปรรูป เป็นต้น
- 1.2 เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากเกษตรกรและประชาชนในพื้นที่ จะมีทัศนคติ และพฤติกรรมรักษาสิ่งแวดล้อม และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างจริงจังและยั่งยืนมากขึ้น เนื่องจากเป็นจุดเน้นของการท่องเที่ยวเป็นจุดขายทำรายได้ จึงเป็นไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8

2. ด้านรายได้และการมีงานทำของเกษตรกร

2.1 เกษตรกรและประชาชนจะมีรายได้เพิ่มมากขึ้น อันเป็นผลมาจากการผลิต การจำหน่ายและการบริการ

2.2 เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ประชาชนทุกระดับ ทั้งเกษตรกร แม่บ้านเกษตรกร และยุวเกษตรกร

3. ด้านการพัฒนาบุคคลและสถาบันเกษตรกร

3.1 กลุ่มเกษตรกร มีความรู้และรายได้จากการบริหารจัดการโครงการ และจะส่งผลกระทบต่อสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรด้านรายได้

3.2 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีความรู้และรายได้เพิ่มจากการจัดทำสินค้าของที่ระลึกของฝาก การจัดดอกไม้และผลิตภัณฑ์แปรรูปต่าง ๆ

3.3 กลุ่มยุวเกษตรกร เยาวชนของหมู่บ้าน มีรายได้จากการบริการ เช่นการนำเที่ยวหรือการบริการอื่น ๆ

3.4 กลุ่มกิจกรรม เช่น กลุ่มผู้ผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษ กลุ่มสตรีอเบอรี่ กลุ่มผู้ปลูกไม้ดอก จะได้รับความรู้และปัจจัยการผลิตเพื่อจัดทำกิจกรรมที่มีคุณภาพและมีรายได้เพิ่ม

4. ด้านการกระจายรายได้ไปสู่หมู่บ้านอื่น

การดำเนินงานตามโครงการนี้ จะส่งผลให้หมู่บ้านใกล้เคียงมีผลประโยชน์หรือรายได้เพิ่มขึ้น จากการที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางต่อไปเพื่อเยี่ยมชมหมู่บ้าน เช่น หมู่บ้านชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง บ้านผานกกก แม่สาวใหม่ บวกจั่น หรือแต่ละหมู่บ้านจัดส่งสินค้ามาจำหน่าย

5. เผยแพร่ผลงานของกรมส่งเสริมการเกษตร การแก้ปัญหาคนตกงาน และการสร้างงานให้เกิดขึ้นในชนบท ซึ่งเป็นผลดีต่อประชาชน และเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล

4.1.5 แนวทางการบริหารโครงการ

แนวทางที่มีอยู่ในปัจจุบันเป็นเพียงการกำหนดไว้เท่านั้นและต้องมีการปรับปรุงให้เหมาะสมและเป็นไปโดยสอดคล้องกับนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตรอีกครั้ง เช่น

1. กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้กำหนดแผนงาน และลงทุนด้านการพัฒนาพื้นที่ เพื่อให้เหมาะสมกับการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ และสนับสนุนปัจจัยการผลิตที่เกี่ยวข้อง

2. สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และองค์การบริหารส่วนตำบล
โป่งแยงให้การสนับสนุน
3. เกษตรกรในพื้นที่ ให้ความร่วมมือในการจัดทำกิจกรรมตามการแนะนำของ
กรมส่งเสริมการเกษตร
4. กลุ่มเกษตรกรทำสวน โป่งแยง ทำหน้าที่บริหาร โครงการและจัดสรรผลประโยชน์ที่
เกิดขึ้นให้แก่สมาชิก โดยถือปฏิบัติตามข้อบังคับของกลุ่มเกษตรกรเป็นหลัก
5. กลุ่มเกษตรกรทำสวน โป่งแยง เป็นผู้จัดหาพื้นที่เพื่อให้กรมส่งเสริมการเกษตรดำเนิน
การพัฒนาพื้นที่ สำหรับใช้เป็นศูนย์กลางการรับนักท่องเที่ยวและแสดงกิจกรรม

4.1.6 การจัดกิจกรรมที่ได้พิจารณาคำเนินการ มีดังนี้

1. กิจกรรมด้านความรู้ทางการเกษตร
 - 1.1 แสดงพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับชนิดต่าง ๆ
 - 1.2 แสดงวิธีการและเทคโนโลยีการผลิต การดูแลรักษา และการควบคุมศัตรูพืช
 - 1.3 แสดงขั้นตอนและวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว เช่น การเก็บรักษา การบรรจุหีบห่อ
 - 1.4 การบรรยาย สาธิต และการฝึกอบรมตามความต้องการของนักท่องเที่ยว
2. กิจกรรมด้านการนำเที่ยวชม
 - 2.1 การเที่ยวชมกิจกรรมการผลิต ไม้ดอกไม้ประดับต่าง ๆ
 - 2.2 การเที่ยวชมกิจกรรมการผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษและแปลงควบคุมศัตรูพืช
โดยวิธีผสมผสาน
 - 2.3 การเที่ยวชมกิจกรรมด้านการผลิตสตรอเบอรี่
 - 2.4 การเที่ยวชมหมู่บ้านชาวเขา “ผานกกก”
3. กิจกรรมด้านการจำหน่าย
 - 3.1 การจำหน่ายสินค้าทางการเกษตร เช่น ดอกไม้ พันธุ์ไม้ ดอกไม้ประดับ พืชผัก
ปลอดภัยจากสารพิษ ไม้ผล โดยกลุ่มเกษตรกร
 - 3.2 การจำหน่ายสินค้าแปรรูป เช่น ดอกไม้อบแห้ง ดอกไม้ประดิษฐ์ แยม หรือ
สตรอเบอรี่อบแห้ง โดยกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
 - 3.3 การจำหน่ายอาหารและผลิตภัณฑ์ปลอดภัยจากสารพิษ
 - 3.4 การจำหน่ายสินค้าเกษตรกรชาวไทยภูเขา เช่น เครื่องเงิน ผ้าปัก หรือสินค้า
หัตถกรรมต่าง ๆ ของชาวเขา

4. กิจกรรมด้านการเจรจาธุรกิจ

จัดให้มีการพบกันระหว่างผู้ผลิต กับผู้ค้า หรือผู้บริโภค เพื่อการเจรจาในการประกอบธุรกิจร่วมกัน

5. การบริการ

จัดให้มีบริการด้านพื้นฐานต่าง ๆ ที่จำเป็น เช่น ห้องสุขาและสถานที่จอดรถ

ระยะเวลาที่มีกิจกรรมการผลิต หมายถึงเฉพาะการผลิตพืชที่สำคัญของเกษตรกรในพื้นที่บ้านม่วงคำ

กิจกรรม	เดือนที่มีการผลิต											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
เบญจมาศคละสี												
เยอร์บีร่ายุโรป												
ลิลลี่สี												
กุหลาบ												
สตรอเบอร์รี่												
พืชผัก												
เบญจมาศเหลือง												
ลิลลี่ขาว												
ลิ้นจี่												
ลิ้นค้ำแปรรูป												
ลิ้นค้ำชาวเขา												

4.1.7 การเริ่มงานพัฒนาหมู่บ้าน

การจัดทำหมู่บ้านเกษตรท่องเที่ยว ได้เริ่มต้นจากการที่ นายปราโมทย์ รักษาราษฎร์ รองอธิบดีส่งเสริมการเกษตร พร้อมด้วยนายเกรียงไกร คະນອງเดชาชาติ เกษตรจังหวัดเชียงใหม่ ออกมาดำเนินการคัดเลือกสถานที่ และหมู่บ้านที่มีความเหมาะสม เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2540

วันที่ 31 ตุลาคม 2540 เกษตรจังหวัดเชียงใหม่ มอบให้นายประชัน บุญอิน หัวหน้าฝ่ายงาน สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ เป็นผู้รับผิดชอบงานโครงการ และการประสานงาน ระดับจังหวัด

วันที่ 4 พฤศจิกายน 2540 กรมส่งเสริมการเกษตรได้จัดส่งคณะทำงานมารังวัดพื้นที่ เพื่อกำหนดจุดศูนย์กลางในการบริการนักท่องเที่ยว และเริ่มต้นการพัฒนาอย่างจริงจัง

วันที่ 19 พฤศจิกายน 2540 นายอนุสรณ์ พนรัตน์ เกษตรอำเภอเมริม และคณะ ประชุมคณะกรรมการบริหารกลุ่มเกษตรกรทำสวนโป่งแยง เพื่อชี้แจงโครงการและสรุปข้อมูลการใช้พื้นที่ ดังนี้

1. ที่ประชุมตกลงให้ใช้พื้นที่บ้านนายต่อม เหล่าเสือ เกษตรกรเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาพื้นที่
2. ด้านทิศใต้ของบ้านนายต่อม เหล่าเสือ ให้กลุ่มเกษตรกรทำสวนโป่งแยงเช่าดำเนินการระยะเวลาการเช่า 10 ปี จากบุคคลและค่าเช่าต่อปีดังนี้

นางวันดี มุทธสม	พื้นที่ 4 ไร่	ค่าเช่า 20,000	บาท
นายบุญชุม สารยะสาตะ	พื้นที่ 1 ไร่	ค่าเช่า 5,000	บาท
นายแดง อ่ำภาว	พื้นที่ 1 ไร่	ค่าเช่า 5,000	บาท
นายตุ้ย มอญอัฐ	พื้นที่ 2 ไร่	ค่าเช่า 10,000	บาท
นายอำนาจ มอญอัฐ	พื้นที่ 2 ไร่	ค่าเช่า 10,000	บาท
รวม	10 ไร่	50,000	บาท

3. ด้านทิศเหนือของบ้านนายต่อม เหล่าเสือ เป็นแปลงไร่วิถีกิจกรรมด้านการเกษตร เช่น แปลงไม้ดอกไม้ประดับทุกชนิด พืชผัก สตรอเบอร์รี่ มีพื้นที่ 28 ไร่ โดยเกษตรกรจะประกอบอาชีพในพื้นที่เช่นเดิม แต่ยินยอมให้กรมส่งเสริมการเกษตรเข้าพัฒนาพื้นที่ให้เหมาะสมกับการท่องเที่ยว และจะดำเนินการผลิตตามคำแนะนำของกรมส่งเสริมการเกษตร

วันที่ 28 พฤศจิกายน 2540 กรมส่งเสริมการเกษตรร่วมกับมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จัดฝึกอบรมความรู้ในด้านเกษตรท่องเที่ยวให้แก่หัวหน้างานส่งเสริมการผลิต และผู้รับผิดชอบงานประชาสัมพันธ์ของอำเภอต่าง ๆ จำนวน 40 คน

4.1.8 ขอบเขตของพื้นที่ท่องเที่ยว

คณะกรรมการบริหารศูนย์ท่องเที่ยว กำหนดพื้นที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวของตำบลโป่งแยง แบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน ดังนี้ คือ

พื้นที่หลัก หมายถึงที่ตั้งศูนย์ท่องเที่ยวการเกษตรบ้านม่วงคำเพื่อใช้ประโยชน์ด้านการต้อนรับ จำหน่ายสินค้า วิชาการ และบริการแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่

พื้นที่รอง หมายถึงพื้นที่ หรือแปลงประกอบการเกษตรรอบศูนย์ท่องเที่ยว ในพื้นที่หมู่ที่ 3 บ้านม่วงคำ ซึ่งจะให้นักท่องเที่ยวชมการประกอบอาชีพของเกษตรกร และการพักอาศัยค้างคืน

พื้นที่เสริม หมายถึงพื้นที่ หรือหมู่บ้านอื่น ๆ ของตำบล โป่งแยงอีกจำนวน 8 หมู่บ้าน ที่จะมีข้อมูลนำเสนอต่อนักท่องเที่ยว แนะนำให้เดินทางไปเที่ยว

4.1.9 กรรมการบริหารศูนย์ท่องเที่ยว

กรรมการบริหาร หรือดำเนินงานของศูนย์ท่องเที่ยวการเกษตรม่วงคำ มีจำนวน 3 คณะ คือ

1. กรรมการที่ปรึกษา คือ กลุ่มบุคคล ข้าราชการ องค์กร ซึ่งเกี่ยวข้องและแต่งตั้งขึ้น เพื่อให้คำปรึกษาต่อคณะกรรมการอำนวยการ
2. กรรมการอำนวยการ ซึ่งได้แก่ คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร ทำสวนโป่งแยงทั้งหมด ทำหน้าที่รับผิดชอบการทำงานของศูนย์การท่องเที่ยวทั้งหมด
3. กรรมการกิจกรรม คือ กรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งเพื่อรับผิดชอบกิจกรรมต่าง ๆ จำนวน 9 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายการเงิน ฝ่ายต้อนรับ ฝ่ายรักษาความสงบ ฝ่ายดูแลสถานที่ ฝ่ายสาริต ฝ่ายจำหน่ายสินค้า ฝ่ายที่พักแรม ฝ่ายรื่นเริงและการแสดง ฝ่ายกิจกรรมพิเศษ

4.1.10 ทุนดำเนินการ

กำหนดให้มีหุ้นลงทุน เรียกว่า “หุ้นท่องเที่ยวเกษตร” ประเภทหุ้นพิเศษของกลุ่มเกษตรกร ปี 2542 จำนวน 10000 หุ้น หุ้นละ 100. บาท วงเงิน 100,000. บาท

รายได้และที่มา จะมีรายได้มาจาก 2 ทาง คือ

1. การเข้าชมศูนย์และการใช้บริการ โดยเรียกเก็บจากนักท่องเที่ยว หรือรวมในรายการ นำเที่ยว
2. การใช้ประโยชน์ของพื้นที่ โดยเรียกเก็บจากผู้ประกอบการ หรือกิจกรรมในพื้นที่ บริเวณศูนย์ท่องเที่ยว

4.1.11 การจัดสรรผลประโยชน์

1. หุ้น คอบแทนด้วยดอกเบี้ยเท่าธนาคาร
3. กำไร ที่เกิดขึ้นจัดสรรดังนี้

เป็นทุนเพื่อการบริหาร

ร้อยละ 30

เป็นทุนสะสมเพื่อซื้อที่ดิน

ร้อยละ 15

เป็นทุนสะสมเพื่อการพัฒนาบุคลากร	ร้อยละ 7
เป็นทุนเพื่อการสนับสนุนอื่น	ร้อยละ 15
เป็นโบนัสของคณะกรรมการ	ร้อยละ 10
จัดเป็นเงินปันผลพื้นที่รอบศูนย์	ร้อยละ 8

4.1.12 แนวทางการดำเนินงานของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เป็นศูนย์กลางถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรให้แก่เกษตรกรในตำบล โดยมีรูปแบบของการสาธิต การฝึกอบรมที่เน้นการปฏิบัติจริง เพื่อนำไปสู่การขยายผลในเชิงธุรกิจ เป็นความร่วมมือระหว่างองค์กรต่าง ๆ เช่น ภาครัฐ เอกชน และองค์กรต่างประเทศ

ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล โป่งแยง ตั้งอยู่ที่บ้านม่วงคำ ตำบลโป่งแยง จัดตั้งขึ้นเมื่อปีงบประมาณ 2542 โดยความร่วมมือของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกรทำสวนโป่งแยง และบริษัทลานนา โอเรียนทัล ไฮโดรโพนิคส์ ภายใต้การสนับสนุนของรัฐบาลเนเธอร์แลนด์ ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (B.O.I.) เพื่อดำเนินการสาธิต อบรมและส่งเสริมการผลิตพืชเมืองหนาวชนิดต่าง ๆ เพื่อการส่งออกโดยในระยะแรกจะดำเนินการผลิตพริกยักษ์สายพันธุ์ต่าง ๆ ด้วยระบบการปลูกพืชแบบไม่ใช้ดิน (ไฮโดรโพนิคส์) อันเป็นการพัฒนาคุณภาพผลผลิตให้ตรงตามความต้องการของตลาดต่างประเทศ

4.1.13 รูปแบบการดำเนินงานประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

1. ส่วนการฝึกงาน

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จัดสร้างโรงเรือนจำนวน 9 หลัง รวมพื้นที่ 3,000 ตารางเมตร เพื่อใช้เป็นสถานที่ฝึกอบรมให้แก่สมาชิกเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ โดยการประสานงานร่วมกับบริษัทในการถ่ายทอดความรู้ รวมทั้งเป็นสถานที่ดูงานของเกษตรกรและผู้สนใจทั่วไป

2. ส่วนการผลิตเชิงธุรกิจ

บริษัท โอเรียนทัล ไฮโดรโพนิคส์ ภายใต้การสนับสนุนของรัฐบาลเนเธอร์แลนด์ ได้จัดตั้งโรงเรือนผลิตพริกยักษ์ ด้วยระบบไฮโดรโพนิคส์ ขนาด 4,000 ตารางเมตร เพื่อผลิตจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศ อีกทั้งจะเป็นจุดถ่ายทอดเทคโนโลยี ตั้งแต่ การปลูก ดูแล ดูแลรักษา จนถึง การเก็บเกี่ยว การคัดเกรด การบรรจุหีบห่อ และการส่งออก แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการและ

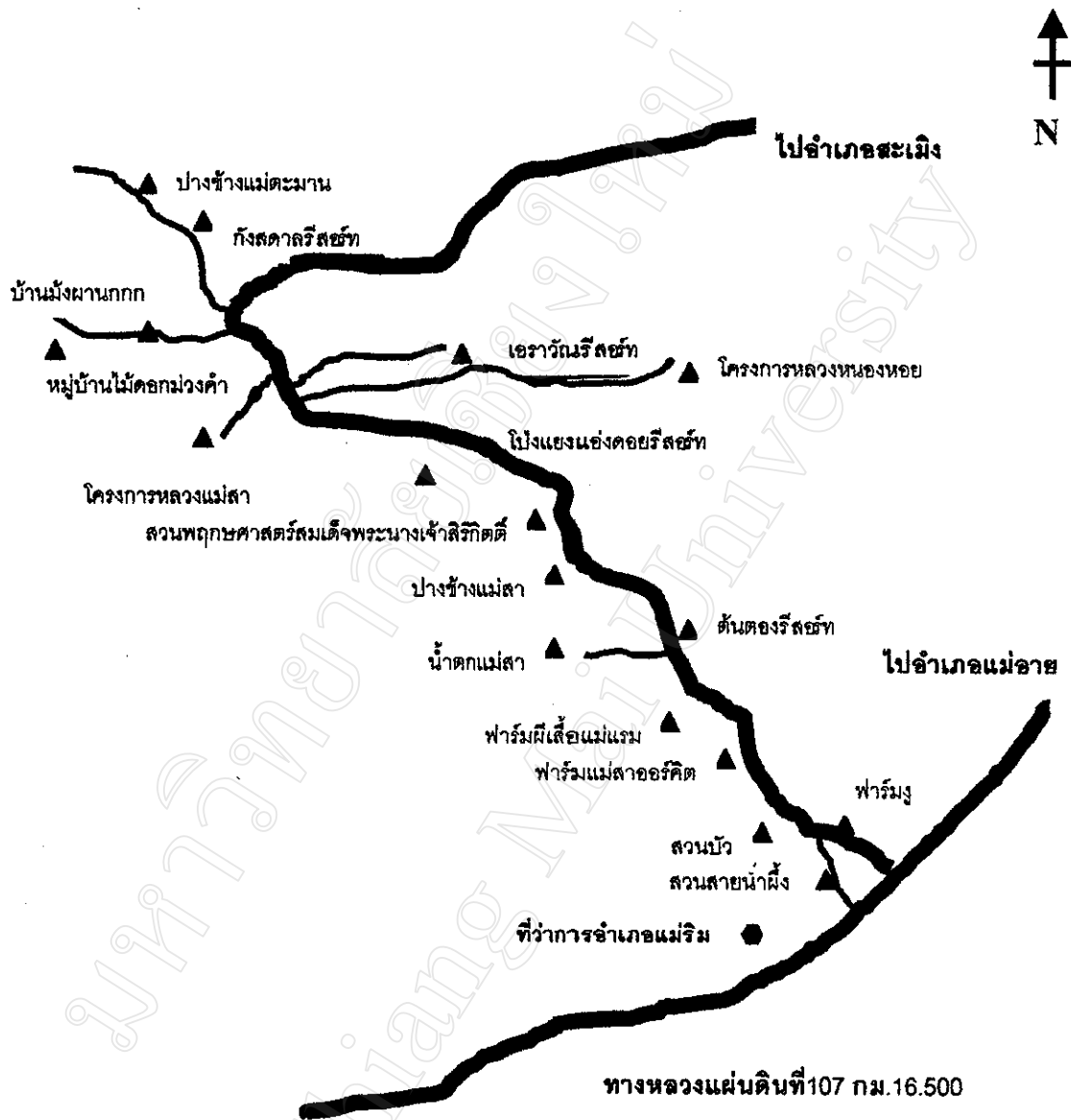
บริษัทฯ ได้วางแผนขยายผลไปสู่เกษตรกร เป้าหมายในโครงการในรูปแบบครบวงจร โดยสนับสนุนปัจจัยการผลิต เทคโนโลยี และประกันราคารับซื้อผลผลิตด้วย

จากแผนการดำเนินงานข้างต้นเป็นนัยแสดงให้เห็นว่าแนวทางในการปฏิบัติงานในส่วนของการท่องเที่ยวที่บ้านม่วงคำ และศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำนั้น จนถึงปัจจุบันแผนงานที่วางไว้ยังไม่สามารถดำเนินงานตามแผนได้ทั้งหมด มีเพียงบางแผนงานที่สามารถดำเนินงานไปได้บ้าง เช่น การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน การระดมทุนเพื่อจัดการการท่องเที่ยวเกษตร

ส่วนการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวให้กับสมาชิกผู้ถือหุ้นและชาวบ้านยังไม่มีความชัดเจนเนื่องจากยังไม่มีผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ส่วนการกำหนดการวางแผนในดำเนินงานภายในศูนย์ท่องเที่ยวเกษตร รวมถึงการจัดสรรพื้นที่เพื่อใช้ในการท่องเที่ยวยังไม่ลงตัว เนื่องจากอำนาจความรับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินที่ได้รับการแต่งตั้งยังไม่ชัดเจนในการเข้าไปบริหารศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำ แต่ต้องได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานเกษตรอำเภอแม่ริม จึงมีเพียงคณะกรรมการดำเนินงานบางคนที่มีส่วนรับผิดชอบ ที่ได้เข้าประสานความร่วมมือไปยังส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเกษตรในขณะนี้

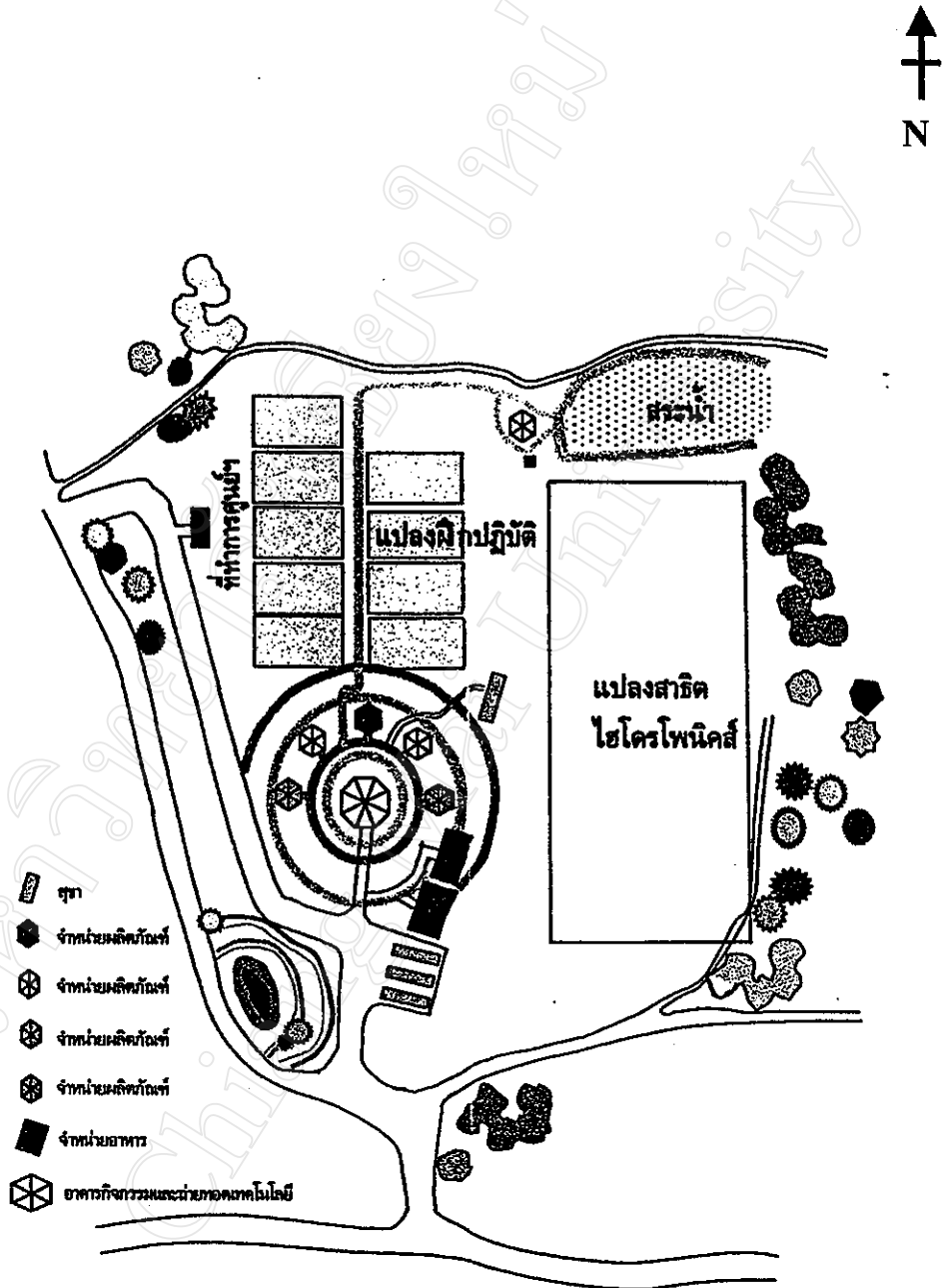
ขณะเดียวกันศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลที่ตั้งขึ้นภายในศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำ ก็ยังรอการตกลงเพื่อหาแนวทางร่วมกันระหว่างคณะกรรมการการท่องเที่ยวเกษตรกับสำนักงานเกษตรอำเภอแม่ริมในด้านการบริหารจัดการศูนย์ให้สามารถเปิดดำเนินการเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวและผู้ที่จะมาศึกษาดูงานทางด้านการเกษตร

แผนภาพที่ 2 แผนที่สังเขปแสดงที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวเส้นทางแม่ริม-สะเมิง

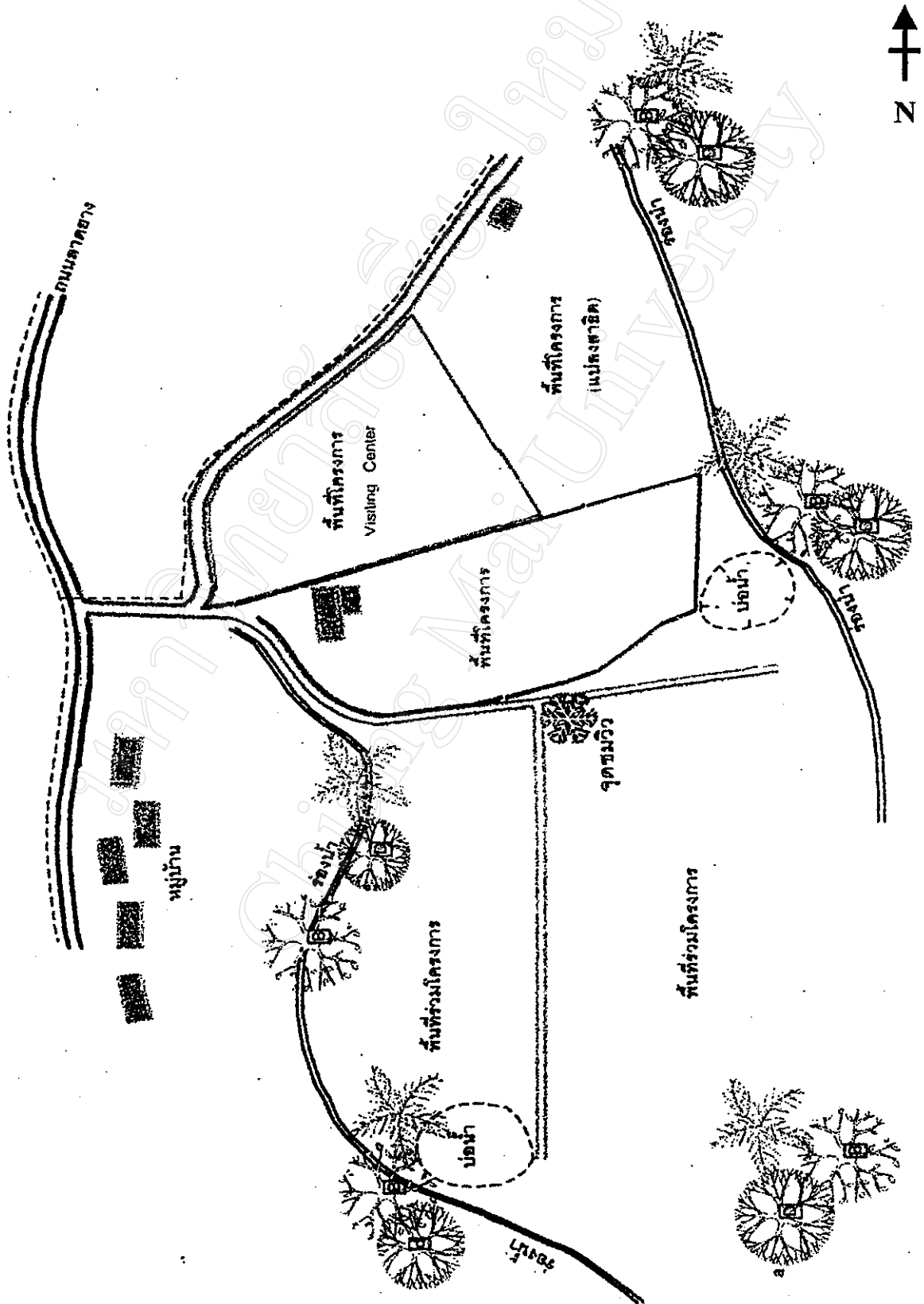

ระยะทางจากอำเภอแม่ริม			
*สวนสายน้ำผึ้ง 2 กม.	* สวนบัว 5 กม.	* ฟาร์มมีเลื้อ 6 กม.	* น้ำตกแม่สา 7 กม.
*ปางช้างแม่สา 10 กม	*สวนพฤกษฯ 12 กม.	*หมู่บ้านไม้ดอก 18 กม.	*ผานกกก 21 กม.

แผนภาพที่ 3 แสดงพื้นที่ห้องเที่ยวภายในบ้านม่วงคำ

แผนภาพที่ 4 แสดงบริเวณศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร
ประจำตำบลโป่งแยง

4.2 ความเป็นมาและสภาพการณ์ท่องเที่ยวในบ้านม่วงคำ และหมู่บ้านใกล้เคียง

การวิจัยในตอนนี้ประเด็นที่ทำการศึกษาจากสภาพการณ์การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นภายในแหล่งท่องเที่ยวเกษตรบ้านม่วงคำและหมู่บ้านใกล้เคียง โดยเฉพาะความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวเกษตรบ้านม่วงคำและศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำ และบรรยากาศการท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้

4.2.1 ความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวเกษตรบ้านม่วงคำและศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำ

นายอนุสร นพรัตน์ เกษตรอำเภอแมริม กล่าวว่า “แหล่งท่องเที่ยวเกษตรที่บ้านม่วงคำ หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “ศูนย์อะเมซิ่ง” เป็นผลมาจากนโยบายของรัฐบาล ที่ได้กำหนดให้ปี 2541 เป็นต้นเป็นปีธงชัย เพื่อการท่องเที่ยวของประเทศไทย โดยที่ทางสำนักงานเกษตรอำเภอแมริม ได้เห็นว่าในพื้นที่ของตำบลโป่งแยง มีความเหมาะสมที่อำนวยความสะดวกการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ประกอบกับเส้นทางท่องเที่ยวหลักของเชียงใหม่ ซึ่งเริ่มจากฟาร์มกล้วยไม้ ฟาร์มผีเสื้อ ฟาร์มงู น้ำตกแม่สา ปางช้างแม่สา สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ และรีสอร์ทต่างๆ สองข้างทางถนนแมริม- สะเมิง

ทางสำนักงานเกษตรจังหวัดและเกษตรอำเภอแมริม จึงเห็นว่าที่หมู่บ้านม่วงคำ มีบรรยากาศของการท่องเที่ยวที่เหมาะสม มีทั้งทัศนียภาพที่เป็นภูเขาที่สวยงาม เกษตรกรในพื้นที่ส่วนใหญ่ทำการเกษตร ซึ่งปลูกไม้ดอกเมืองหนาวและสตรอเบอรี่เพื่อการค้า แต่เกษตรกรบ้านม่วงคำ ยังไม่ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวเท่าที่ควร เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ไปถึงเกษตรกรในพื้นที่ ดังนั้นทางสำนักงานเกษตรอำเภอจึงได้เสนอโครงการท่องเที่ยวเกษตรขึ้นที่บ้านม่วงคำ” นายปกฤต มาภิวงษ์ ประธานกลุ่มผู้ทำสวนโป่งแยงบอกว่า “งบประมาณที่ได้มาจึงนำมาจัดสร้างอาคารและโรงเรียน ในพื้นที่ 8 ไร่ ประกอบด้วยอาคารรูปโดม จำนวน 5 หลัง เพื่อใช้เป็นอาคารต้อนรับและเป็นอาคารเอนกประสงค์ ซึ่งจัดสร้างไว้ในส่วนหน้าของศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรและโรงเรียนสำหรับการเพาะปลูกดอกไม้และพืชผักอื่น ๆ จำนวน 10 ไร่ ซึ่งโรงเรียนทั้ง 10 ไร่” ก็ใช้ปลูกไม้ดอกเมืองหนาว พืชผักปลอดสารพิษ สตรอเบอรี่ และพริกยักษ์ โดยต้องการให้ศูนย์นี้เป็นจุดต้อนรับนักท่องเที่ยวและกลุ่มผู้ที่สนใจจะเข้ามาศึกษาดูงานด้านการเกษตร โดยทางสำนักงานเกษตรอำเภอมุ่งหวังว่าศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรบ้านม่วงคำนี้จะเป็นศูนย์กลางและจุดบริการสำหรับนักท่องเที่ยวในเขตตำบลโป่งแยง

นายอนุสร นพรัตน์ ยังกล่าวอีกว่า “เดิมก่อนที่จะมีศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำ บรรยากาศการท่องเที่ยวในเส้นทางนี้ ยังไม่มีมากนัก นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมาเที่ยวปางช้างแม่สา และสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ เท่านั้น ยังไม่ได้มีการเดินทางต่อไปถึงบ้านผานกกกเท่าใดนัก หลังจากที่มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่บ้านม่วงคำเกิดขึ้น และได้มีการประชาสัมพันธ์ใน

หลายรูปแบบ ในเรื่องการแนะนำแหล่งท่องเที่ยวใหม่” โดยการนำของสำนักงานเกษตรจังหวัดร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้นำผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์และโทรทัศน์เข้าไปดูและทำข่าวในสถานที่ท่องเที่ยวในตำบลโป่งแยง หลังจากนั้นก็มีหลายหน่วยงานทั้งหน่วยราชการ เอกชน เข้ามาเยี่ยมชมศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรอยู่เนือง ๆ รวมถึงบริษัทนำเที่ยวหลายบริษัทก็พานักท่องเที่ยวไปเที่ยวที่บ้านผานกนกมากขึ้น ส่วนหนึ่งก็แวะลงเยี่ยมชมทั้งศูนย์ฯ และแปลงไม้ดอกและสวนสตรอเบอร์รี่ของเกษตรที่บ้านม่วงคำด้วย ซึ่งในภาพรวมบรรยากาศการท่องเที่ยวที่บ้านม่วงคำและภายในพื้นที่ติดต่อหมู่บ้านก็มีนักท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้น ซึ่งเป็นผลดีกับเกษตรกรในพื้นที่พอสมควร ทั้งทางตรงและทางอ้อม ถึงแม้ว่าที่ศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรยังไม่ได้จัดกิจกรรมในเรื่องการท่องเที่ยวเกษตรตรงนั้นอย่างจริงจัง

ในช่วงก่อนฤดูกาลท่องเที่ยวจะมาถึงศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำยังอยู่ในสภาพที่ขาดการดูแลและจัดการที่ดีให้อยู่ในสภาพที่พร้อมจะต้อนรับนักท่องเที่ยวได้ อาคารยังอยู่ในสภาพว่างเปล่าไม่มีการจัดกิจกรรมหรือตกแต่งอาคาร สถานที่ ให้เกิดบรรยากาศการท่องเที่ยวขึ้นเลย ส่วนโรงเรียนก็มีการเพาะปลูกพืช เช่น ไม้ดอกเมืองหนาวอยู่ 4 โรง ส่วนโรงอื่น ๆ ก็มีแปลงปลูกพืชที่หมดอายุที่ไม่สามารถให้ผลผลิตได้อยู่หลายโรงเรือน และยังไม่มีการปรับเปลี่ยนโรงเรือนไปใช้ประโยชน์เพื่อการเพาะปลูกพืชอย่างอื่น ในภาพรวมของโรงเรียนก็ยังไม่น่าเป็นที่สนใจของผู้มาศึกษาดูงานและนักท่องเที่ยวที่แวะเข้ามาเยี่ยมชม แต่เมื่อเข้าสู่ฤดูกาลท่องเที่ยวตั้งแต่เดือนตุลาคมเป็นต้นมา ศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรบ้านม่วงคำได้รับการปรับปรุงดูแลทั้งอาคาร สถานที่ และโรงเรียนให้พร้อมที่จะต้อนรับการเข้ามาศึกษาดูงานด้านการเกษตรและการท่องเที่ยวเกษตร ในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวพบว่ามียกนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติ ให้ความสนใจแวะเข้าไปเยี่ยมชมสถานที่และแปลงปลูกไม้ดอกและพืชผักภายในศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรอยู่เรื่อยๆ เพราะในช่วงฤดูหนาวนักท่องเที่ยวชอบจะเดินทางไปเที่ยวเพื่อชมแปลงดอกไม้และสวนสตรอเบอร์รี่เป็นจำนวนมาก ทำให้บรรยากาศการท่องเที่ยวที่ศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรและบริเวณใกล้เคียงเกิดขึ้นบ้างมากกว่าในช่วงก่อนฤดูกาลท่องเที่ยว

นางสาวสรวิศ อาสาสมัคร กิจ เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวภาคเหนือ เขต1 กล่าวว่าในภาพรวมขณะนี้บรรยากาศการท่องเที่ยวที่ศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำยังไม่เกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นน้อยมาก เพราะในหลาย ๆ ด้านยังไม่มีความพร้อมพอที่จะให้บริการและต้อนรับผู้มาเยี่ยมชมศูนย์ฯ ได้ เพราะสิ่งที่จะดึงดูดใจให้มีการเที่ยวที่ศูนย์ฯ ยังไม่มีจุดเด่นในด้านใดเลย ส่วนการจัดสภาพของภูมิทัศน์ในพื้นที่ก็ยังขาดการดูแลที่ดี การบริการนักท่องเที่ยวในด้านอาหาร และเครื่องดื่มก็ไม่มีผลผลิตและผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรก็ยังไม่มีการวางจำหน่าย รวมถึงที่ศูนย์ฯ ยังไม่มี

นักท่องเที่ยวมาอย่างต่อเนื่อง ก็เลยไม่มีเจ้าหน้าที่ที่จะคอยบริการและนำเที่ยวชม ดังนั้นบรรยากาศการท่องเที่ยวที่ศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรจนถึงวันนี้ยังไม่สามารถดำเนินไปได้ด้วยดี

4.2.2 บรรยากาศการท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียง

4.2.2.1 บริเวณถนนเชื่อมต่อระหว่างบ้านม่วงคำกับบ้านโป่งแยงใน

นายสวัสดิ์ สมชาติ ไกด์นำเที่ยวบริษัท SAGA TOUR บอกว่าบริษัทนำเที่ยว SAGA TOUR ได้นำนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาเที่ยวชมสถานที่ และศึกษาวัฒนธรรมของชาวบ้าน นักท่องเที่ยวจะลงรถบัสนำเที่ยวที่บริเวณปากทางเข้าหมู่บ้านม่วงคำ (บริเวณหน้าที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง) แล้วเดินชมทัศนียภาพ และชมธรรมชาติในสองข้างทางก่อนที่จะแวะลงไปหมู่บ้านโป่งแยงใน ซึ่งเส้นทางที่นักท่องเที่ยวเดินผ่านนักท่องเที่ยวจะพบเห็นแปลงไม้ดอกทุ่งข้าว สวนสตรอเบอร์รี่ แปลงปลูกพืชผัก บ้านเรือนของชาวบ้าน รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชาวบ้านกำลังทำอยู่เป็นกิจวัตรประจำวันที่นักท่องเที่ยวเดินผ่านหมู่บ้านโป่งแยงในแล้ว นักท่องเที่ยวจะไปขึ้นรถที่มาจอดรออยู่บริเวณปากทางเข้าหมู่บ้านโป่งแยงใน ก็เป็นอันสิ้นสุดของการเที่ยวชมหมู่บ้านในจุดนี้ ซึ่งเป็นโปรแกรมหลักของบริษัทนำเที่ยว SAGA TOUR

จากการพูดคุยกับนางสาวสุภาพ แสงมณี และนายอาทิตย์ พวงเงินมากไกด์นำเที่ยวบริษัท SAGA TOUR ได้ทราบว่าทางบริษัทจะมีนโยบายของบริษัทอยู่ว่า พื้นที่ตรงบ้านม่วงคำและบ้านโป่งแยงใน มีสภาพความเหมาะสมที่จะนำนักท่องเที่ยวมาเดินเที่ยวชม ธรรมชาติและวิถีชีวิตของคนที่นี่เป็นอย่างมาก เพราะพื้นที่บริเวณนี้มีลักษณะภูมิประเทศที่สวยงามประกอบกับเส้นทางที่จะให้นักท่องเที่ยวได้เดินชมธรรมชาติและศึกษาวัฒนธรรม ชาวบ้านเองก็มีความพร้อมสูง มีเส้นทางเข้าถึงหมู่บ้านโดยสะดวก และเส้นทางสำหรับให้นักท่องเที่ยวเดินชมก็มีสิ่งดึงดูดใจหลายอย่าง อาทิ เช่น มีถ้ำธารเล็ก ๆ ไหลผ่าน มีเมรุเผาศพ มีทุ่งนา มีแปลงไม้ดอก พืชผัก มีสวนสตรอเบอร์รี่อยู่ข้าง ๆ ทางเดิน ทำให้นักท่องเที่ยวสนใจที่จะเดินชมในสิ่งที่นักท่องเที่ยวต่างชาติไม่เคยได้เห็นมาก่อน มีบ้านเรือนของชาวบ้านที่แปลกตา ชาวบ้านกำลังทำงาน ซึ่งกิจกรรมนั้นล้วนแต่เป็นธรรมชาติทั้งสิ้น นักท่องเที่ยวจึงชื่นชอบมาก เส้นทางนี้สามารถเดินอ้อมไปทะเลดูถนนอีกหลักอีกด้านหนึ่งได้ จึงทำให้บริเวณดังกล่าวของทั้งสองหมู่บ้านถูกเลือกให้เป็นสถานที่ที่ทางบริษัท SAGA TOUR เลือกนำนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมวัฒนธรรม และชมธรรมชาติที่นี่

ก่อนที่จะมีโปรแกรมนำนักท่องเที่ยวมาเดินเที่ยวชมบริเวณนี้ ทางบริษัทจะส่งพนักงานมาสำรวจก่อนก่อนที่จะจัดทัวร์มาลง ต้องว่าหมู่บ้านนี้มีความเหมาะสมที่จะพานักท่องเที่ยวที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไปมาเดินเที่ยวได้หรือไม่และมีสิ่งใดเป็นที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยวบ้าง ซึ่งทางบริษัทต้องการให้นักท่องเที่ยวได้มาเดินออกกำลังกายพร้อมกับชื่นชมกับทัศนียภาพและธรรมชาติ

ที่สวยงามของพื้นที่นี้ และพร้อมกันจะได้วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่ ว่าชีวิตความเป็นจริงของคนที่เป็นชาวบ้านที่ไม่ใช้สังคมเมือง เขามีบ้านเรือนเป็นอย่างไร ทำงานอะไร และชาวบ้านมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างไร ซึ่งตรงนี้ที่นักท่องเที่ยวสนใจอยากมาดู ประกอบกับหมู่บ้านม่วงคำเป็นสถานที่ท่องเที่ยว และมีทัศนียภาพที่สวยงาม มีบรรยากาศดี อากาศเย็นสบาย มีพืชพันธุ์หลายชนิดที่นักท่องเที่ยวอยากเห็น อยากเข้ามาศึกษา ทั้งยังเป็นเส้นทางผ่านและสะดวกต่อการเดินทางบริษัทจึงมีนโยบายจะใช้สถานที่บริเวณหมู่บ้านทั้งสองหมู่บ้านนี้เป็นเส้นทางเดินเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวบริษัท SAGA TOUR

ทางบริษัท SAGA TOUR จะขาย Package Tour ให้กับนักท่องเที่ยวที่มีอายุมาก ๆ เท่านั้นปีนี้มีนักท่องเที่ยวซื้อ Packget Tour พาเที่ยวเพื่อเดินออกกกำลังกายชมธรรมชาติและศึกษาวัฒนธรรมที่บริเวณบ้านม่วงคำและบ้านโป่งแยงใน สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ และห้วยฮ่องไคร้ เป็นหมื่นคน โดยที่นักท่องเที่ยวจะทยอยมากันเรื่อย ๆ ตลอดฤดูท่องเที่ยว ซึ่งทั้งสามแหล่งท่องเที่ยวนี้ก็เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มาก โดยทางไกด์จะจัดให้นักท่องเที่ยวเดินเป็นกลุ่ม ๆ ละ 20-30 คน ทางบริษัทจะนำนักท่องเที่ยวมาในวัน วันพฤหัสบดี ศุกร์ และ วันเสาร์ ในทุกๆ สัปดาห์ โดยแต่ละครั้งก็จะมียานพาหนะวันละ 1-3 รถบัส หรือมีนักท่องเที่ยวมากับทัวร์ประมาณ 30-100 คน แล้วแต่ว่านักท่องเที่ยวจะซื้อ Package Tour โปรแกรมนี้มากน้อยในแต่ละวัน

จากการพูดคุยกับนักท่องเที่ยวที่ได้เลือกซื้อ โปรแกรมท่องเที่ยวที่บ้านม่วงคำ แล้วพบว่า นักท่องเที่ยวชมว่าที่นี่บรรยากาศดีมาก มีทัศนียภาพสวย เหมาะอย่างยิ่งในการเดินเที่ยวชมธรรมชาติเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งดีกว่าการจัดสร้างขึ้นในเชิงธุรกิจ นักท่องเที่ยวจะชอบดูการทำงานของชาวบ้านที่เกิดขึ้นจริง ๆ ที่เป็นการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน คู่มือที่บินตามท้อง ลำธาร ถนน หรือตามยอดไม้ใบไม้ ซึ่งเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวไม่เคยพบเห็นมาก่อนและจะตื่นเต้นกับการได้ชมธรรมชาติเช่นนี้นอกจากนักท่องเที่ยวจะได้ชมอะไรต่างๆ เหล่านี้แล้วยังได้รับฟังการแนะนำและการอธิบายจากไกด์นำเที่ยวด้วย ซึ่งไกด์จะได้ศึกษาข้อมูลของพื้นที่และขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวบ้านที่นี่แล้วถ่ายทอดด้วยการเล่าให้นักท่องเที่ยวฟัง อาทิ เช่น การทำนา - ทำไร่ ของชาวบ้านที่นี่ ขนบธรรมเนียมและวิถีชีวิตของคนที่นี่ โดยนำเอาเรื่องพิธีกรรมการเผาศพของชาวบ้านมาเล่าให้นักท่องเที่ยวฟัง เมื่อนักท่องเที่ยวได้ฟังถึงความ เป็นมาและเป็นไปของพิธีกรรมนี้แล้วนักท่องเที่ยวก็น่าจะซักถามไกด์ในเรื่องดังกล่าวด้วยตลอดระยะเวลาที่ไกด์บรรยาย

นักท่องเที่ยวชาวอังกฤษ Mr. Denien cock ได้ให้ความเห็นว่า “การที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ๆ เข้ามาเดินเที่ยวในหมู่บ้านในลักษณะเช่นนี้ เขาไม่ทราบว่าคนที่อยู่ที่นี่คิดอย่างไร แต่พวกเขาก็เพียงแต่เข้ามาเดินดูหมู่บ้านเท่านั้น หากที่นี่มีคนเข้าเที่ยวมากขึ้นไปกว่านี้อาจทำให้ที่นี่เกิดการเปลี่ยนแปลงไปได้ โดยเฉพาะถ้าหากจัดบริเวณนี้และพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว Ecotourism หมู่

บ้านนี้อาจมีสิ่งแปลกปลอมเข้ามาอีกเยอะ จึงไม่เหมาะเท่าใดที่จะทำให้บริเวณนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยว Ecotourism ซึ่งขณะนี้พื้นที่นี้ก็มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวเป็นจำนวนมากแล้วควรให้พื้นที่นี้เป็นอยู่อย่างเดิมจะดีกว่า”

“แหล่งท่องเที่ยวเกษตรที่อยู่ด้านใน นักท่องเที่ยวให้ความเห็นว่าไม่น่าสนใจเท่าใดนัก เพราะนักท่องเที่ยวมาเพื่อต้องการดูสิ่งที่เป็นธรรมชาติมากกว่าการจัดสร้างไว้ หรืออาจมีส่วนน้อยเท่านั้น ที่อยากดูแปลงปลูกไม้ดอกและพืชผักที่อยู่ในโรงเรือนเพาะหรือถ้านักท่องเที่ยวอยากซื้อสินค้าหรือของฝากก็ไม่เห็นว่าจะมีอะไรที่นักท่องเที่ยวสนใจ ถ้าพวกเขาอยากซื้อบางสิ่งบางอย่าง พวกเราก็สามารถไปหาซื้อได้ในตลาดที่มีวางขายอยู่ทั่วไป ส่วนหากมีการแสดงโดยการจัดแข่งขันก็ดี เราก็จะได้ชมการแสดงที่เป็นของคนที่นี่ แต่หากเรามาแล้วสบโอกาสที่ชาวบ้านมีกิจกรรมหรือพิธีกรรม พวกเขาก็จะได้พบเห็นสิ่งเหล่านี้ได้เองซึ่งเป็นโอกาสดีของพวกเขา แต่การทำเช่นนี้ เป็นการการจัดทำขึ้นในธุรกิจท่องเที่ยวคล้ายกับเป็นการบังคับให้นักท่องเที่ยวซื้อสินค้าและบริการเหล่านั้น นักท่องเที่ยวจึงไม่สนใจและอยากเข้าไปเที่ยวชมมากนัก”

เมื่อถามถึงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในหมู่บ้านม่วงคำและโป่งแยงใน Mr.Autrobot นักท่องเที่ยวชาวอังกฤษได้ให้ความเห็นว่า “ที่นี้น่าจะมีร้านจำหน่ายเครื่องดื่มและห้องสุขา เพราะพวกเราเดินเที่ยวชมมาไกลมากบางคนอาจจะกระหายน้ำและต้องการเข้าห้องสุขาบ้าง ถ้าที่นี่มีบริการก็จะดีมาก แต่ที่ไม่มีห้องสุขาที่พวกเราอาจทำให้สภาพแวดล้อมที่สวยที่นี้ถูกทำลายได้จากพวกเรา และที่นี้ควรจะจัดการด้านความสะอาดให้ดีกว่านี้เพราะมีขยะทำให้ไม่สวยงามในส่วนอื่น ๆ ก็ควรจะคงสภาพไว้เช่นเดิมเท่าที่เป็นอยู่ที่นี่ก็คืออยู่แล้ว ไม่ต้องทำอะไรก็ได้”

นายอำนวย วงศ์รังสี และนางแดง จิตาเมยชาวบ้านได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในหมู่บ้านว่า การที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในหมู่บ้านชาวบ้านก็เห็นเป็นเรื่องธรรมดาที่นักท่องเที่ยวสนใจ และอยากดูอยากเห็นนักท่องเที่ยวก็เข้ามาดูได้เพราะในหมู่บ้านก็ไม่มีอะไรมาก นอกจากจะมีแปลงปลูกดอกไม้ ปลูกผัก และนาข้าว และสวนสตรอเบอรี่ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาไม่ได้สร้างภาระหรือสร้างความเดือดร้อนอะไรให้กับชาวบ้าน นักท่องเที่ยวเพียงแต่เข้ามาเดินดูรอบๆหมู่บ้านแล้วก็กลับไปเท่านั้น หรือไม่ก็อาจมีบ้างที่เข้ามาขอชิมสตรอเบอรี่ และขอถ่ายรูปบ้าง ชาวบ้านก็ยินดีและเต็มใจให้นักท่องเที่ยวชิมและ ถ่ายรูป โดยมากนักท่องเที่ยวจะไม่เข้าไปยุ่งกันสวนหรือบ้านที่ไม่มีเจ้าของอยู่ นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวมากที่สุดในวันศุกร์ เสาร์ และอาทิตย์ มากันครั้งละเยอะ ๆ ซึ่งมีไกด์นำมาทุกครั้ง ซึ่งโดยมากแล้วนักท่องเที่ยวจะเดินตามถนนไปทะเลออกที่ปากทางเข้าหมู่บ้าน

4.2.2.2 บรรยากาศการท่องเที่ยวที่บ้านผานกกก

บ้านผานกกก เป็นหมู่บ้านชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง หมู่บ้านนี้จะอยู่ถัดออกไปจากบ้านม่วงคำประมาณ 2.5 กิโลเมตร มีถนนลาดยางเชื่อมต่อไปจนถึงบ้านผานกกก นางสาวชุตินันท์ กวีสกุลไพร อาชีพขายสินค้าที่ระลึกที่บ้านผานกกกกล่าวว่านักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวที่บ้านผานกกกนี้ส่วนใหญ่จะมากับบริษัทนำเที่ยว หรือนักท่องเที่ยวบางคนก็เดินทางมาโดยรถเช่าส่วนตัว โดยเฉพาะในช่วงฤดูท่องเที่ยวที่บ้านผานกกกจะมีรถนำเที่ยววิ่งขึ้น - ลง ตลอดทั้งวัน เพราะที่หมู่บ้านผานกกกนี้มีพิพิธภัณฑ์และศูนย์ วัฒนธรรมชาวเขาจัดแสดงอยู่ เป็นหมู่บ้านชาวเขาที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางมาเที่ยวได้สะดวกมาก นักท่องเที่ยวที่มาที่บ้านผานกกก ส่วนใหญ่จะซื้อ Packget Tour มาที่ปางช้าง และเลยขึ้นมาเที่ยวต่อที่หมู่บ้านผานกกก ซึ่งต้องผ่านหมู่บ้านม่วงคำ และศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำด้วย ที่หมู่บ้านนั้นมีการจัดแสดงเครื่องมือล่าและกักคักสัตว์สมัยก่อน ซึ่งชาวเขาเผ่าม้งใช้ในการจับสัตว์ป่า และมีการสาธิตการทอผ้าพื้นเมืองแบบง่าย ๆ มีพืชพรรณอาหารและสมุนไพรที่ชาวเขาเผ่าม้งใช้ ซึ่งจัดแสดงให้นักท่องเที่ยวได้ดูด้วย ซึ่งทางศูนย์วัฒนธรรมชาวเขาที่บ้านผานกกกนั้นได้รับการสนับสนุนจากธนาคารเพื่อความร่วมมือระหว่างประเทศญี่ปุ่น (JBIC) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและกรมประชาสัมพันธ์

สต็อก เวสไรส์ และ แอน เวสไรส์ นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวที่บ้านผานกกกกล่าวถึงหมู่บ้านนี้ว่าเป็นหมู่บ้านที่มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายมาก ชาวบ้านยังยากจนอยู่มาก สิ่งใหม่ ๆ ยังไม่มีมากนัก นักท่องเที่ยวจะให้ความสนใจกับลักษณะของบ้านเรือนและการจัดแสดงเครื่องมือล่าและกักคักสัตว์ในบ้านของยายเลขา นะเซญา นอกจากนี้นักท่องเที่ยวก็จะเดินดูรอบ ๆ หมู่บ้านและนักท่องเที่ยวบางคนก็จะเลือกซื้อผ้าที่ชาวบ้านนำมาวางขาย เช่น ปลอกหมอน ผ้าปูโต๊ะ ที่รองจาน ซึ่งทำให้ชาวบ้านมีรายได้จากการขายของที่ระลึกที่ทำจากฝีมือของชาวเขาเองเป็นรายได้เสริมจากการทำการเกษตร ชาวบ้านต่างบอกว่าดีที่ไม่ต้องเดินทางไปทำงานนอกหมู่บ้าน นักท่องเที่ยวจะเข้ามาเที่ยวที่บ้านผานกกก ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ซึ่งอยู่ในช่วงฤดูหนาว

จากการสอบถามนักท่องเที่ยวกับการเดินทางมาเที่ยวที่บ้านผานกกก นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เห็นว่าหมู่บ้านผานกกกมีวิถีชีวิตที่เป็นแบบดั้งเดิมจริง ๆ สภาพความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย โดยเฉพาะมีวัฒนธรรมที่น่าสนใจมาก สภาพพื้นที่ตั้งหมู่บ้านสวยงามและเป็นธรรมชาติมาก

จากการที่หมู่บ้านผานกกกมีเอกลักษณ์ในด้านวัฒนธรรมที่โดดเด่นทำให้บริษัทกันตนาโดยทีมงานรายการทำพิสูจน์ได้มาถ่ายทำรายการเกี่ยวกับการละเล่นของชาวเขา โดยการจัดการแข่งขันรถล้อหรือ "รถคนคอย" ขึ้นในวันที่ 25 พฤศจิกายน 2542 เพื่อนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับประเพณีและวิถีชีวิตของชาวไทยภูเขา และเป็นการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอีกด้วย ซึ่งการจัดการแข่งขันนี้ได้รับการสนับสนุนจากกรมประชาสัมพันธ์ และทางจังหวัดที่ได้ช่วยในการ

ประชาสัมพันธน์ให้ชาวเขาเผ่าต่างๆ เช่น เผ่ากะเหรี่ยง เย้า อาข่า ลีซอ และถั่ว มาแข่งกันโดยใช้รดที่ประดิษฐ์จากไม้ ซึ่งแต่เดิมรดเหล่านั้นชาวไทยภูเขาจะใช้เป็นพาหนะบรรทุกฝาง น้ำ หรือพินลงจากภูเขา จากการแข่งขันรดลื้อที่ทางรายการห้าพิสูจน์จัดขึ้นในครั้งนี้ ได้รับความสนใจจากสื่อมวลชนและนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเป็นอย่างมาก นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมการแข่งขันบอกว่า “การแข่งขันนี้สนุกและตื่นเต้นมาก ไม่เคยเห็นมาก่อน”

จากผลการวิจัยถึงสถานการณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่บ้านม่วงคำและพื้นที่ใกล้เคียง พบว่าการท่องเที่ยวเกิดขึ้นแต่ยังเบาบางในส่วนของศูนย์บริการนักท่องเที่ยว หรือ “ศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำ” เนื่องจากนักท่องเที่ยวบางคนหรือบางกลุ่มไม่ทราบว่ามียุคให้บริการนักท่องเที่ยวอยู่ตรงนั้น และมีนักท่องเที่ยวบางคนหรือบางกลุ่มทราบแต่ไม่ได้ให้ความสนใจที่จะเข้าไปเที่ยวชมเพราะยังไม่มีการจัดแสดงป้ายบอกและยังไม่มีการจัดกิจกรรมใดๆเกิดขึ้นภายในศูนย์ท่องเที่ยวเลย สิ่งหนึ่งที่นักท่องเที่ยวต่างชาติไม่ได้ให้ความสนใจที่จะเข้าไปท่องเที่ยวในศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำอาจเนื่องมาจากหลายสาเหตุเช่น

- 1) ไม่มีการประชาสัมพันธ์เพื่อแนะศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรก่อนที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางมา
- 2) นักท่องเที่ยวต่างชาติไม่ได้สนใจเทคโนโลยีการเกษตรของเมืองไทย แต่สนใจการศึกษาธรรมชาติและศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือความเป็นอยู่ของคนไทยมากกว่า
- 3) นักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมากับบริษัทนำเที่ยวถูกจำกัดด้วยสถานที่ท่องเที่ยวและเวลาเนื่องจากบริษัทนำเที่ยวได้จัดโปรแกรมไว้ล่วงหน้าแล้วจึงทำให้นักท่องเที่ยวไม่มีโอกาสเลือกสถานที่เที่ยวได้ตามความต้องการของตนเอง
- 4) ศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำมีจุดด้อยในด้านการบริการ สิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่และกิจกรรมที่น่าสนใจ เมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงเช่นบ้านผานกกกและบ้านโป่งแยงใน ดังนั้นบริษัทนำเที่ยวจึงไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควร

ในส่วนของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าไปเที่ยวและเยี่ยมชมศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำมักเป็นกลุ่มเจ้าหน้าที่และเกษตรกรที่มาเพื่อศึกษาดูงานกิจกรรมด้านการเกษตรเป็นส่วนใหญ่

4.3 ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเกษตรบ้านม่วงคำ

จากการวิจัยสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำ พบว่ามีปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดหลายประการได้แก่ ความจำกัดของงบประมาณ ปัญหาด้านบุคลากร อุปสรรคด้านการประสานงานและประชาสัมพันธน์ ปัญหาด้านขอบเขตอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบไม่ชัดเจน และปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกหมู่บ้าน ซึ่งประเด็นปัญหาทั้งหมดนี้ได้ส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำไม่สามารถเปิดให้บริการจนเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวได้

4.3.1 ความจำกัดของงบประมาณ

จากการสัมภาษณ์นายปกฤต มาภิวงษ์ ประธานกลุ่มผู้ทำสวนโป่งแยง นายบุญพ กระจับปี่ และนายต่อม เหล่าเสือ คณะกรรมการกลุ่มผู้ทำสวนโป่งแยงถึงงบประมาณที่ได้รับในการ จัดสร้างศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำว่าได้งบประมาณมาจัดสร้างอาคารจำนวน 5 หลัง โรงเรือน 10 โรง ภายในพื้นที่ทั้งหมด 8 ไร่ ในโครงการไม่มีงบประมาณสำหรับเช่าพื้นที่ของเกษตรกรใน เนื้อที่ 8 ไร่ ซึ่งต้องเช่าเป็นเวลา 10 ปี ปีละ 50,000 บาท หลังจากมีการก่อสร้างอาคารและ โรงเรือนเสร็จแล้ว ก็ได้จัดให้มีเกษตรกรที่สนใจเข้าไปเช่าโรงเรือนทำการเพาะปลูก ในปีแรกมี เกษตรกรที่สนใจเช่าโรงเรือนเพียง 4 ราย เนื่องจากระบบน้ำในโรงเรือนยังไม่สมบูรณ์ และดิน ภายในโรงเรือนก็ไม่ดีมากนัก จึงได้ตกลงให้เกษตรกรทั้ง 4 รายเช่าพื้นที่ โรงเรือนละ 5,000 บาท ต่อปี ซึ่งในปีที่ผ่านมาก็มีรายได้พอจ่ายสำหรับค่าเช่าพื้นที่เท่านั้น แต่ไม่มีเงินเหลือสำหรับการ บริหารจัดการศูนย์ท่องเที่ยวในด้านการดูแลความสะอาดและการจัดกิจกรรมการเกษตร ในปี 2543 นี้ ทางกลุ่มได้ตกลงกันว่าจะเพิ่มค่าเช่าโรงเรือนขึ้นเพราะมีสมาชิกสนใจจะเช่าโรงเรือนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเงินที่เหลือจากการเช่าพื้นที่ก็จะนำเข้ากองกลางไว้ ประกอบกับทางสำนักงานเกษตรอำเภอแม่ริม ได้มีแนวทางในการหาทุนเพื่อมาใช้ในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยการตั้งหุ้นท่องเที่ยว เกษตรขึ้น มีทั้งหมด 1,000 หุ้น ๆ ละ 100 บาท ขณะนี้ขายได้เกือบหมดแล้ว โดยมี อบต. โป่งแยงเป็นผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่ ที่เหลือก็เป็นของเกษตรกรและผู้ที่มีใจร่วมซื้อหุ้นนี้ ซึ่งเงินที่ได้ ทางคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นก็จะนำไปปรับปรุงศูนย์ เช่น การดูแลเรื่องความสะอาดของสถานที่ ภายในศูนย์ แปลยต้นไม้ ดอกไม้ ซึ่งต้องจ้างคนเข้าไปดูแล และอีกส่วนหนึ่งจะนำไปจัดกิจกรรม ด้านการท่องเที่ยว อาจจะเป็นการปรับปรุงหรือสนับสนุนให้มีแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณแปลงของ เกษตรกรที่อยู่ใกล้เคียง เพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

4.3.2 ปัญหาด้านบุคลากร

ปัญหาการขาดบุคลากรที่มาดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวที่ศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำนั้น นายอนุสรณ์ นพรัตน์ เกษตรอำเภอแม่ริมกล่าวว่าเนื่องจากศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำนั้น นายอนุสรณ์ นพรัตน์ เกษตรอำเภอแม่ริมกล่าวว่าการจ้างบุคลากรเพื่อเข้ามาดำเนินงานและบริหารจัดการให้ศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำสามารถ ดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากทางสำนักงานเกษตรอำเภอแม่ริมก็ไม่มีบุคลากรมากพอที่จะ เข้ามาบริหารและจัดการที่ศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรได้ แม้ว่าจะมีบุคลากรที่มีความสามารถในด้านการ เกษตรและการท่องเที่ยว สำนักงานเกษตรอำเภอแม่ริมก็ไม่ใช่ว่าจะกิจที่จะต้องเข้ามาจัดการและดำเนิน งาน ทางสำนักงานเกษตรอำเภอแม่ริมต้องการให้กลุ่มเกษตรกรเข้ามาบริหารและจัดการกันเอง แต่แท้จริงแล้วกลุ่มเกษตรกรเองก็มีภาระกิจส่วนตัวมากอยู่แล้วจึงไม่มีเวลาที่จะเข้ามาบริหารจัดการ

ศูนย์ได้อย่างเต็มที่ ซึ่งเกี่ยวข้องกับงบประมาณที่จะนำมาใช้จ่ายด้วย ดังนั้นศูนย์ท่องเที่ยวเกษตร ม่วงคำจึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยังขาดบุคลากรเข้ามาดูแลและบริหารจัดการอยู่ในขณะนี้

อุปสรรคอย่างหนึ่งที่ทำให้บุคลากรที่มีอยู่ไม่สามารถดำเนินงานได้ก็เนื่องจากบุคลากรที่ ดำเนินงานอยู่ในขณะนี้ขาดความรู้และประสบการณ์ในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่มากพอ ทางคณะกรรมการการท่องเที่ยวได้มีแผนให้เอกชนเข้ามาดำเนินงานก็ควรมีการวางแผนในส่วน ของการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว เพื่อให้มีการกระจายรายได้ไปถึงกลุ่ม เกษตรกรและเกษตรกรในชุมชนด้วย

4.3.3 อุปสรรคด้านการประสานงานและประชาสัมพันธ์

กลุ่มผู้ทำสวน โป่งแยงรับผิดชอบในการดำเนินงานภายในศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำได้มีการ ประชุมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น การประชุมร่วมกับสำนักงานเกษตรอำเภอแม่ริม องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง และ สำนักงานการท่องเที่ยวภาคเหนือเขต 1 อยู่เรื่อย ๆ แต่เนื่องจาก ขณะนี้ทางศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำยังไม่พร้อมที่จะเปิดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชม เพราะ ศูนย์ยัง ไม่มีการเตรียมการเพาะปลูกพืชที่เป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวจึงยังไม่ได้มีการประสาน งานกับทางสำนักงานการท่องเที่ยวภาคเหนือเขต 1 ให้บรรจุแผนการท่องเที่ยวเกษตรที่บ้านม่วงคำ ไปในแผนของ ททท. แต่จะมีการประสานงานกับบริษัททัวร์เล็ก ๆ ที่จะนำนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม ศูนย์ และเข้ามาท่องเที่ยวในสวนใดส่วนหนึ่งก่อน เช่นในฤดูหนาวปีนี้ทางสำนักงานเกษตร อำเภอ ได้ประสานงานกับกลุ่มผู้สนใจจะมาศึกษาดูงานด้านการเกษตรที่บ้านม่วงคำและกลุ่ม นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมสวนสตรอเบอรี่ของคุณอำพา ที่ปลูกสตรอเบอรี่ไว้นับแสนต้น ซึ่งทาง คุณอำพา ก็ได้รับการติดต่อจากทางเกษตรอำเภอว่าจะนำนักท่องเที่ยวมาเที่ยวสวนสตรอเบอรี่แล้ว เก็บค่าเข้าชม ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถชิมสตรอเบอรี่สดๆจากสวนได้และสามารถซื้อผลผลิตและ ภัณฑ์แปรรูปจากผลิตผลทางการเกษตรบ้านม่วงคำกลับไปด้วยซึ่งแนวทางการจัดเที่ยวรูปแบบนี้จะ จัดขึ้นอีกเมื่อถึงฤดูที่มีผลผลิตออกขายสารพิน และเทศกาลลิ้นจี่หวาน เป็นช่วง ๆ ไป ซึ่งการจัดงาน ลักษณะอย่างนี้ ก็ต้องการความร่วมมือจากหน่วยงานในระดับจังหวัด ท้องถิ่นได้ช่วยประชาสัมพันธ์ ด้วย แต่ทางกลุ่มเกษตรกรก็ยังไม่มีความเห็นที่จะเป็นผู้ประสานงานและประชาสัมพันธ์งานนี้เลย ซึ่ง ยังเป็นหน้าที่ทางสำนักงานเกษตรอำเภออยู่เพียงหน่วยงานเดียว

4.3.4 ขอบเขตอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบไม่ชัดเจน

ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง ได้กล่าวถึงอำนาจในการบริหารจัดการศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำของคณะกรรมการกลุ่มผู้ทำสวน โป่งแยงว่า ศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำ ปัจจุบันอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานเกษตรอำเภอแม่ริม และภายในศูนย์มีศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี การเกษตรประจำตำบลตั้งอยู่ในส่วนนั้นด้วย ซึ่งทางสำนักงานเกษตรอำเภอ ได้จัดเจ้าหน้าที่ประจำมาดูแลอยู่ที่ศูนย์ 1 คน คือคุณปริศนา ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลโป่งแยงที่คอยทำหน้าที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเกษตรภายในศูนย์ และเป็นผู้นำเที่ยวชมการเพาะปลูกโดยใช้เทคโนโลยีเกษตรและเทคโนโลยีชาวบ้านด้วยพืชสมุนไพรแทนสารเคมี แต่การดำเนินงานบางอย่างทางกลุ่มผู้ทำสวนโป่งแยงก็ยังไม่มียานอำนาจหน้าที่ที่จะเข้าไปจัดการศูนย์ได้ เพราะศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรได้ปรับให้เป็นศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบลด้วย การดำเนินงานทางสำนักงานเกษตรอำเภอแม่ริมเป็นผู้วางแผนและจัดการเองเกือบทั้งหมด ทางคณะกรรมการกลุ่มผู้ทำสวนโป่งแยงจึงไม่มีอำนาจที่จะนำพื้นที่ภายในศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำมาใช้งานสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเกษตรได้อย่างเต็มที่

4.3.5 ปัญหาความขัดแย้งภายในและภายนอกหมู่บ้าน

ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างชาวบ้านกับกลุ่มเกษตรกรในบ้านม่วงคำนั้นนายบุญทาสานยาสระ กล่าวไว้ที่ผ่านมามีคณะกรรมการในกลุ่มมีในปัญหาเรื่องความไม่โปร่งใสและการวางแผนการดำเนินงานผิดพลาดที่เข้าไปดำเนินงานแล้ว การใช้จ่ายเงินของกลุ่มไปในทางที่ไม่เกิดประโยชน์ต่อสมาชิกในกลุ่มหรือเกิดการขาดทุนขึ้นทำให้เงินสูญหายไปในส่วนนี้เป็นจำนวนมาก บางครั้งคณะกรรมการบางคนยังยกยอกเงินกลุ่มไป ซึ่งเคยเกิดขึ้นมาแล้วกับคณะกรรมการชุดเก่าจึงทำให้สมาชิกและเกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มเกิดความเบื่อหน่ายกับกลุ่มองค์กรชุมชน เมื่อมีคณะทำงานชุดใหม่เกิดขึ้นชาวบ้านจึงไม่ได้ให้ความสนใจเข้าร่วมกลุ่มอย่างเช่นเคยที่ผ่านมา จากการเปลี่ยนคณะทำงานบ่อยๆ จึงทำให้แผนการทำงานของกลุ่มทำงานไม่ต่อเนื่อง ไม่มีผลงานที่เด่นชัด กลุ่มจึงเล็กลงมีสมาชิกในปัจจุบันเพียง 150 คนเท่านั้น เป็นสาเหตุหนึ่งที่กลุ่มไม่สามารถดำเนินงานในการพัฒนาหมู่บ้านและพัฒนากลุ่มได้

นอกจากเกิดความขัดแย้งระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มกับคณะทำงานแล้ว นายต่อม เหล่าเสือ ยังกล่าวถึงความขัดแย้งอีกประการหนึ่งก็คือความขัดแย้งของสมาชิกภายในกลุ่มกันเอง ในด้านการผลิตและการจำหน่ายผลผลิต เกษตรกรในกลุ่มยังไม่มีควมสามัคคีที่จะรวมตัวกันในการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร เกษตรกรที่เข้ากลุ่มและที่ไม่ได้เข้ากลุ่มยังแยกกันผลิตและจำหน่ายอยู่ ทำให้ผลผลิตออกมาจำนวนมากเกินความต้องการของตลาด ทำให้ราคาผลผลิตตกต่ำถูก

พ่อค้าคนกลางเอาเปรียบในด้านราคา ส่วนเกษตรกรที่เข้าอยู่ในกลุ่มบางรายก็แยกตัวออกไปเพื่อจัดการเรื่องการตลาดเองเป็นกลุ่มเล็กกลุ่มน้อย โดยไม่เข้ามารวมจำหน่ายผลผลิตให้เป็นกลุ่มใหญ่ๆ การต่อรองเรื่องราคาของผลผลิตจึงทำได้ยาก

ส่วนปัญหาความขัดแย้งภายในหมู่บ้านนายบุญทา สถานยาสระบอกว่ามีเพียงความขัดแย้งส่วนตัวชาวบ้านที่อยู่เดิม กับบุคคลที่เข้ามาสร้างบ้านพักไว้สำหรับพักผ่อน ซึ่งคนที่มาอาศัยอยู่ใหม่จะเป็นกลุ่มคนมีเงินและมีอำนาจทางการเมืองและราชการผู้ใหญ่ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเนื่องจากคนที่มาอยู่ในหมู่บ้านกลุ่มนี้บางคนจะ ไม่มีความเป็นเพื่อนบ้านที่ดีกับชาวบ้านที่อยู่ก่อนแล้ว บางครั้งก็เขียนป้ายบอกไม่ให้ชาวบ้านเดินผ่านถนนหน้าบ้านหรือผ่านสวน ซึ่งแตกต่างกับแต่ก่อนที่ชาวบ้านสามารถเดินไปได้ในทุกพื้นที่ เพราะชาวบ้านจะอยู่กันแบบญาติพี่น้อง แต่คนที่มาอาศัยอยู่ใหม่พยายามแยกตัวออกจากกลุ่มชาวบ้าน ไม่ให้ความร่วมมือและยังสร้างความเดือดร้อนให้กับชาวบ้านด้วย

4.4 ข้อเสนอในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเกษตรบ้านม่วงคำ

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับข้อเสนอในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำมีข้อเสนอเพื่อปรับปรุงและแก้ไขได้แก่ ข้อเสนอด้านการบริหารจัดการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ข้อเสนอเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการภายในแหล่งท่องเที่ยว และข้อเสนอเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

4.4.1 ข้อเสนอเกี่ยวกับการบริหารจัดการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มผู้ทำสวนโป่งแยง ชาวบ้านม่วงคำ เกี่ยวกับข้อเสนอแนะและแนวทางการดำเนินงานด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ สามารถสรุปเป็นข้อๆ ได้ดังต่อไปนี้

1) สถานที่จอดรถ ภายในศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำ มีพื้นที่ในส่วนอาคารที่พัก และโรงเรือน รวมทั้งพื้นที่ว่างสำหรับจอดรถ ในเนื้อที่ 8 ไร่ ซึ่งบริเวณด้านหน้าศูนย์ฯ มีพื้นที่จอดรถน้อยมาก หากมีการจัดงาน ถ้ามีนักท่องเที่ยวและผู้เข้ามาเยี่ยมชมศูนย์เป็นจำนวนมาก สถานที่จอดรถจะไม่เพียงพอ ต้องการจอดรถไว้ตามไหล่ทางด้านหน้าและถนนด้านหลังศูนย์ ส่วนสถานที่จอดรถในพื้นที่ของเกษตรกรก็มีน้อยมาก เพราะพื้นที่ถูกใช้ให้เป็นแปลงปลูกไม้ดอกและพืชผัก แทนจะไม่มีพื้นที่ว่างสำหรับจอดรถเลย ดังนั้นจึงต้องจัดสถานที่จอดรถเพิ่ม โดยเฉพาะบริเวณด้านหลังศูนย์ที่มีพื้นที่ว่างอยู่

2) ที่นั่งพัก (ศาลา) ในศูนย์ท่องเที่ยวเกษตร มีอาคารที่เป็นรูปโดมอยู่ 5 หลัง 1 หลัง ที่อยู่ตรงกลางเป็นอาคารใหญ่ที่สุด และเป็นอาคารสำหรับคอนรับผู้เข้ามาเยี่ยมชมและนักท่องเที่ยว ซึ่งภายในตัวอาคารมีโต๊ะและเก้าอี้ สามารถรองรับผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชมหรือนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 50 คน ซึ่งในปัจจุบันก็เป็นสถานที่ประชุมและสรุปงานของกลุ่มผู้ทำสวน โป่งแยง และเป็นสถานที่บรรยายสรุปเมื่อมีเจ้าหน้าที่จากหน่วยงาน และเกษตรกรเข้ามาศึกษาดูงานด้านการเกษตรภายใน ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ส่วนโดมเล็ก ๆ อีก 4 โดม เป็นอาคารว่างไม่มีโต๊ะและเก้าอี้ไว้บริการแต่จัดไว้เป็นสถานที่อเนกประสงค์

3) ห้องสุขา สุขาถูกจัดไว้บริเวณด้านข้างของอาคารรูปโดม สุขาชายและหญิงแยกกัน อย่างละ 2 ห้อง แต่อยู่ในตัวอาคารหลังเดียวกัน สามารถเดินไปได้โดยสะดวก

4) แสงสว่าง ภายในศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำ มีไฟฟ้า และไฟส่องสว่างพร้อมทั้ง ภายในและภายนอกอาคารอย่างเพียงพอ ซึ่งอาคารทุกหลังมีหลอดไฟให้แสงสว่างและในโรงเรียนก็มีหลอดไฟสำหรับเพิ่มแสงให้กับพืชด้วย

5) โทรศัพท์ ในศูนย์ยังไม่มีโทรศัพท์สาธารณะที่จะให้บริการนักท่องเที่ยวและชาวบ้าน ซึ่งโทรศัพท์สาธารณะมีให้บริการแต่อยู่ห่างจากศูนย์ประมาณ 3.5 กิโลเมตร ซึ่งอยู่บริเวณตรงข้าม องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง และกำนันตำบลโป่งแยงได้ประสานงานกับ องค์การโทรศัพท์ เพื่อขอ โทรศัพท์สาธารณะมาติดตั้งภายในศูนย์แล้ว

6) ร้านอาหาร สถานที่จำหน่ายผลผลิตและของที่ระลึก ภายในศูนย์ได้จัดเตรียมไว้แล้ว แต่ยังไม่มีการจำหน่ายอาหารและผลผลิตใด ๆ เนื่องจากยังไม่มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวที่ศูนย์อย่างต่อเนื่องและเป็นประจำ สถานที่สำหรับจำหน่ายอาหารถูกจัดสร้างไว้ข้าง อาคารรูปโดม โดยแบ่งเป็น 6 ช่อง ซึ่งสามารถวางขายอาหารหรือผลผลิตทางการเกษตรและของที่ระลึกได้เป็นอย่างดี

4.4.2 ข้อเสนอเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการภายในแหล่งท่องเที่ยว

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำ คณะกรรมการ และสมาชิกกลุ่มผู้ทำสวนโป่งแยง ชาวบ้านม่วงคำ เกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการภายในแหล่งท่องเที่ยวสามารถสรุปเป็นข้อๆ ได้ดังต่อไปนี้

1) การบริการขนส่งภายใน ปัจจุบันการบริการขนส่งภายในยังไม่ได้จัดให้บริการเพราะยังไม่มีนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวยังมีน้อยอยู่ ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวและผู้ที่มาศึกษาดูงานจะมีรถมาเป็นหมู่คณะและจอดไว้บริเวณด้านหน้าของศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำ ประกอบกับหมู่บ้านก็ยังไม่มีรถประจำทางที่คอยบริการชาวบ้านและนักท่องเที่ยว จึงเป็นอุปสรรคส่วนหนึ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวที่ศูนย์มีจำนวนน้อยอยู่ รถบัสขนาดใหญ่ก็ไม่สามารถเข้ามาส่งนักท่องเที่ยวถึง

หมู่บ้านหรือศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรมั่งคั่งได้โดยสะดวก เนื่องจากทางเข้าหมู่บ้านและสะพานแคบรถใหญ่ไม่สามารถผ่านได้และยังไม่มีที่กัลด้วย แต่หากนักท่องเที่ยวหรือผู้มาศึกษาดูงานจะไปดูงานภายนอกศูนย์ที่ห่างออกไป ก็จะต้องเดินหรือนั่งรถเล็กต่อไป

2) การบริการอาหารและเครื่องดื่มชาวบ้านที่เคยมาจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มที่ศูนย์ บอกว่านานๆ จะมีการจัดงานที่ศูนย์สักครั้งหนึ่งจึงจะมีคนมาดูงานและมาเที่ยวที่ศูนย์ ชาวบ้านและกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจึงไม่ได้นำอาหารและเครื่องดื่มมาวางขาย เพราะเกรงว่าจะไม่คุ้มกับการลงทุน เนื่องจากนักท่องเที่ยวยังไม่นิยมแวะลงเที่ยวที่ศูนย์มากนัก

3) การบริการที่พักภายในศูนย์ยังไม่มีการจัดให้บริการที่พักแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่มาศึกษาดูงาน ซึ่งทางองค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง และคณะกรรมการกลุ่มผู้ทำสวนโป่งแยง มีแนวทางที่จะจัดบริการด้านที่พักให้กับนักท่องเที่ยว โดยกำหนดบริเวณสำหรับกางเต็นท์ และให้บริการเช่าเต็นท์ โดยจะประสานงานกับเอกชนให้มาลงทุนในเรื่องที่พักและอีกทางหนึ่งจะให้ชาวบ้านที่มีพื้นที่อยู่ใกล้บริเวณศูนย์จัดสร้างที่พักโดยไม่ไผ่เป็นบ้านหลังเล็ก ๆ ไว้คอยบริการนักท่องเที่ยว โดยทางกลุ่มจะหักเงินจากการให้บริการที่พักเข้าเป็นกองทุนส่วนกลางของกลุ่ม

4) การบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์นำเที่ยว ปัจจุบันยังไม่มีบริการนำเที่ยวภายในศูนย์เพราะยังไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวอย่างต่อเนื่องและนักท่องเที่ยวก็ยังไม่มีความต้องการไกด์นำเที่ยวภายในศูนย์ แต่เคยมีการจัดนำผู้สื่อข่าวและเจ้าหน้าที่มาเยี่ยมชมที่ศูนย์ทางสำนักงานเกษตรอำเภอจัดไกด์ท้องถิ่นนำเที่ยวชมศูนย์ แต่ไกด์ท้องถิ่นไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ดีมากนัก จึงทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร หากไกด์ท้องถิ่นที่จะสามารถนำนักท่องเที่ยวเที่ยวชมศูนย์ได้ ไกด์จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับศูนย์มากพอ และต้องทราบข้อมูลด้านการเกษตรที่บ้านมั่งคั่งด้วยและจึงต้องมีการฝึกอบรมให้มีไกด์ท้องถิ่นที่มีคุณภาพและมีจำนวนมากพอเพื่อสลับเปลี่ยนกันมาคอยให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

5) การบริการจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึก ยังไม่มีการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรและของที่ระลึกภายในศูนย์ แต่มีผลผลิตที่เป็นของชาวบ้านที่สามารถซื้อได้ทั้งไม้ดอกเมืองหนาว พืชผักปลอดภัยจากสารพิษ สตรอเบอร์รี่ หรือผลผลิตอื่น ๆ ที่มีตามฤดูกาล โดยชาวบ้านจะเก็บขายหรือส่งขายให้พ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อถึงบ้าน หากนักท่องเที่ยวต้องการซื้อสตรอเบอร์รี่ก็สามารถหาซื้อได้ที่บ้านนางอำพา ต้นจะบุตร เพราะที่บ้านของนางนั้นเป็นทั้งสถานที่ผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เช่น ไวน์สตรอเบอร์รี่ ลูกอมสตรอเบอร์รี่ สตรอเบอร์รี่อบแห้ง ลูกอมบ๊วย กล้วยฉาบ กล้วยอบ หรือถ้าต้องการซื้อพืชผักปลอดภัยจากสารพิษก็สามารถเลือกซื้อได้ที่บ้านนายค่อม เหล่าเสื่อ ซึ่งนายค่อมจะเก็บผักและรับผักจากสมาชิกในกลุ่ม มาบรรจุถุง

เพื่อเตรียมจำหน่ายไปยังตลาดอีกต่อหนึ่ง ผักที่มีจำหน่ายก็มีผักคะน้า หางหงษ์ กระหล่ำปลี กวางตุ้ง ผักกาดขาวปลี บล๊อคคลี สลัด ผักบุ้ง ถั้วผักยาว ถั้วแขก ผักแมว (มะเขือเครือ)

4.4.3 ข้อเสนอเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มผู้ทำสวนโป่งแยง ชาวบ้านม่วงคำ เกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวสามารถสรุปเป็นข้อๆ ได้ดังต่อไปนี้

1) ด้านการเก็บผลประโยชน์ ศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรในปัจจุบันยังไม่มีเก็บค่าเข้าชมศูนย์แต่ในอนาคต ทางองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะกรรมการท่องเที่ยวเกษตร มีแนวทางปฏิบัติในเรื่องการเก็บค่าผ่านเพื่อเข้าชมศูนย์ เพื่อเที่ยวชมแปลงไม้ดอก แปลงพืชผัก และสวนสตรอเบอรี่ ที่มีในบริเวณศูนย์และแปลงของเกษตรกรที่อยู่ใกล้ศูนย์ ในปัจจุบันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นก็มาจากเกษตรกรที่มาขอเช่าโรงเรือนทางเดียว ซึ่งการดำเนินการด้านนี้กลุ่มเกษตรกรผู้ทำสวนโป่งแยงและคณะกรรมการการท่องเที่ยวเกษตรต้องประชุมหาแนวทางร่วมกัน โดยให้สำนักงานเกษตรอำเภอแม่ริม และอบต.โป่งแยงเป็นที่ปรึกษา

2) ด้านการจัดสรรงบประมาณรายจ่าย งบประมาณที่จะได้มาจากค่าเช่าโรงเรือนและการขายหุ้นท่องเที่ยวเกษตรจำนวน 1,000 หุ้น ๆ ละ 100 บาท จะได้เงิน 100,000 บาท ซึ่งเงินจำนวนนี้ทางคณะกรรมการท่องเที่ยวเกษตรจะจัดสรรเพื่อจ้างบุคลากรเข้ามาดำเนินงานในศูนย์ และปรับปรุงศูนย์หรือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้ศูนย์ฯ เพื่อรองรับการขยายตัวของการท่องเที่ยวเกษตร และใช้ในการดำเนินงานจัดกิจกรรมเสริมด้านการท่องเที่ยว เช่น จัดการแสดงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การแสดงกลองสะบัดชัย พิณรำ การจักสาน และศิลปะประดิษฐ์จากไม้ไผ่ ที่มีในท้องถิ่นตำบลโป่งแยง เพื่อให้ศูนย์มีบรรยากาศการท่องเที่ยวที่แปลกใหม่เกิดขึ้น

3) ด้านการรักษากฎระเบียบของแหล่งท่องเที่ยว ขณะนี้กฎระเบียบในแหล่งท่องเที่ยวเกษตรบ้านม่วงคำ ยังไม่ได้กำหนดขึ้นอย่างเป็นทางการ แต่ได้ใช้กฎระเบียบของหมู่บ้านที่มีอยู่เดิม แต่เมื่อมีคณะกรรมการท่องเที่ยวเกษตรแล้วจะได้ตั้งกฎระเบียบการท่องเที่ยวต่อไป โดยมีสำนักงานเกษตรอำเภอแม่ริมและองค์การบริหารตำบลโป่งแยงเป็นที่ปรึกษาในการออกกฎระเบียบ

4) การบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว ศูนย์การท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำ เป็นสถานที่ในความดูแลและรับผิดชอบของกรมส่งเสริมการเกษตร โดยมีสำนักงานเกษตรอำเภอแม่ริม เป็นหน่วยงานที่เข้ามาดูแลและจัดการเนื่องจากภายในศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำ โดยจัดให้เป็นสถานที่ศึกษาดูงานและสาธิตการใช้เทคโนโลยีการเกษตรให้กับเกษตรกรที่สนใจ และนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวได้เข้าเยี่ยมชมและศึกษาดูงาน การดูแลรักษาศูนย์ยังเป็นหน้าที่ของสำนักงานเกษตรอำเภอแม่ริมและ

กลุ่มผู้ทำสวนโป่งแยงที่ได้มีส่วนในการดูแลซ่อมบำรุงอาคารและ โรงเรือนภายในศูนย์ท่องเที่ยว เกษตรม่วงคำให้คงสภาพอยู่เหมือนเดิม

5) การรักษาความปลอดภัย บ้านม่วงคำเป็นหมู่บ้านใหญ่ การตั้งบ้านเรือนจะตั้งตาม ความยาวของถนนที่ผ่านหมู่บ้านและได้ขยายหมู่บ้านออกไปถึงหมู่บ้านผานกกก และบ้านโป่งแยง ใน การดูแลความเรียบร้อยของหมู่บ้านขณะนี้อยู่ในความรับผิดชอบของตำรวจประจำตำบลที่ตั้ง สถานนี้บริการประชาชนอยู่บริเวณปากทางเข้าหมู่บ้าน บริเวณหน้าองค์การบริหารส่วนตำบล โป่งแยง ทางคณะกรรมการหมู่บ้านได้แต่งตั้งอาสาสมัครประจำหมู่บ้านเพื่อคอยดูแลความปลอดภัย ประจำหมู่บ้านอยู่ด้วยแล้ว ดังนั้นเรื่องความปลอดภัยในหมู่บ้านและในสถานที่ที่จะเกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยว และชาวบ้านก็ไม่ได้เป็นปัญหาใดๆ

6) การจัดสาธารณูปโภคกับแหล่งท่องเที่ยว ศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำ มี สาธารณูปโภคและสาธารณูปการเกือบครบ ยกเว้น โทรศัพท์สาธารณะเท่านั้น การไฟฟ้าประจำ ตำบลจะช่วยดูแลไฟฟ้าภายในศูนย์และกลุ่มผู้ทำสวนโป่งแยงก็จะเป็นผู้ดูแลและจัดการเรื่องสุขา และน้ำดื่มภายในศูนย์ท่องเที่ยวในขณะนี้ โดยทางสำนักงานเกษตรอำเภอแมริมจะเป็นหน่วยงานที่ รับผิดชอบศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรอยู่ในปัจจุบัน

7) การจัดให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว การบริการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทางคณะกรรมการ ท่องเที่ยวเกษตรที่ได้รับแต่งตั้ง จะเป็นผู้ประสานงานและรับผิดชอบทั้งหมด แต่ขณะนี้ในช่วง การรอนบประมาณเพื่อนำมาบริหารและจัดการในด้านการให้บริการภายในศูนย์จึงยังต้องการความ ร่วมมือกับบริษัทเอกชนที่จะเข้ามาลงทุนรวมถึงชาวบ้านม่วงคำด้วย

4.5 ศักยภาพของพื้นที่ในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว

จากการวิจัยด้านขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ เมื่อเปรียบเทียบขนาดของพื้นที่ กับจำนวนนักท่องเที่ยว พบว่าในขณะนี้พื้นที่บริเวณศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำมีขีดความสามารถ ในการรองรับนักท่องเที่ยวได้สูง เนื่องจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าไปเที่ยวชมยังมีปริมาณน้อยจึง ยังไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนของศูนย์แต่อย่างใด นักท่องเที่ยวยังได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการอย่างเหมาะสม ส่วนชาวบ้านบ้านม่วงคำยังมีความรู้สึกลัวการมี นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมไม่ได้สร้างความรำคาญ หรือทำให้วิถีชีวิตที่เป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไป แต่อย่างใด แต่กลับได้รับประโยชน์จากการจัดตั้งศูนย์มากกว่าคือ หมู่บ้านได้รับการพัฒนาทั้งทาง ด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการเพิ่มขึ้น และยังเป็น การเพิ่มรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตและ ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรอีกด้วย ดังนั้นพื้นที่บริเวณศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำจึงยังสามารถรองรับ

รับนักท่องเที่ยวได้ จึงเป็นสิ่งที่ดีถ้าได้พัฒนาให้ศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวให้เพิ่มมากขึ้น

ส่วนการท่องเที่ยวบริเวณถนนเชื่อมค้อระหว่างบ้านม่วงคำกับบ้านโป่งแยงใน จากการศึกษาถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ดังกล่าว พบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าไปเที่ยวชมในช่วงที่ผ่านมามีความหนาแน่นมาก จากการสัมภาษณ์นายอำนาจ วงศ์รังสี เกษตรกรบ้านโป่งแยงใน และนายสวัสดิ์ สมชาติ ไกด์นำเที่ยวบริษัท SAGA TOUR ถึงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวชมพื้นที่บริเวณนี้ว่าในวันหนึ่งบริษัทนำเที่ยว SAGA TOUR นำนักท่องเที่ยวเดินศึกษาธรรมชาติและวิถีชีวิตของชาวบ้านในทุกๆวันพฤหัสบดี สุกร์และวันเสาร์ โดยในแต่ละวันจะมีนักท่องเที่ยวประมาณ 30 - 80 คนซึ่งในหนึ่งสัปดาห์ก็จะพบว่ามียกนักท่องเที่ยวเข้ามาถึง 200 คน ผู้วิจัยจึงคาดว่าพื้นที่บริเวณนี้ไม่สามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวจำนวนมากขนาดนี้ได้ เพราะนักท่องเที่ยวมาในวันที่ติดต่อกันและมาเป็นกลุ่มใหญ่พร้อมๆกัน จึงอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางด้านระบบนิเวศให้ค่อยค่าลงไป หรือสร้างมลภาวะให้กับคุณภาพอากาศรวมถึงการทิ้งและกำจัดขยะมูลฝอยด้วย จึงอาจมองได้ว่าขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ทางสิ่งแวดล้อมอาจไม่เหมาะสมกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในบริเวณนี้

ในส่วนของขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ทางสังคมพื้นที่บริเวณนี้ก็ไม่มีเหมาะสมกับจำนวนนักท่องเที่ยวเช่นเดียวกัน เนื่องจากเส้นทางที่นักท่องเที่ยวเดินผ่านนั้นเป็นเส้นทางที่มีชาวบ้านอาศัยอยู่เต็มทั้งสองข้างทาง เมื่อนักท่องเที่ยวเดินมาเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ส่งเสียงรบกวนในการพักผ่อนของชาวบ้าน หรือบางครั้งก็รบกวนความเป็นส่วนตัวของชาวบ้านที่ต้องคอยอนุญาติให้นักท่องเที่ยวเข้าไปใช้ห้องสุขา แต่ด้วยน้ำใจของชาวบ้านบางคนก็ยินดีให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวโดยไม่รู้สึกรบกวนหรือทำความเดือดร้อนให้แต่อย่างใด

การท่องเที่ยวในพื้นที่บริเวณนี้หากปล่อยไว้เช่นนี้และยังไม่ได้รับการวางแผนหรือแก้ไขในด้านความเหมาะสมของปริมาณนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวชมแล้วในอนาคตอันใกล้อาจส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมให้กับพื้นที่และชาวบ้านได้ การกำหนดปริมาณนักท่องเที่ยวต้องขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยว และพื้นที่เว้นว่างที่มีอยู่ ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของชาวบ้านส่วนใหญ่ว่านักท่องเที่ยวเข้ามาได้มากเท่าไรถึงจะสร้างความเดือดร้อนหรือสร้างความไม่พอใจให้กับชาวบ้าน

ในด้านผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวบริเวณนี้ชาวบ้านม่วงคำและบ้านโป่งแยงไม่ได้รับผลประโยชน์ใดๆเลย เพราะชาวบ้านไม่ได้เก็บเงินค่าเข้ามาเที่ยวในหมู่บ้านจากนักท่องเที่ยวหรือบริษัทนำเที่ยวเลย ชาวบ้านก็ไม่ได้ตั้งร้านขายสินค้าหรือร้านขายอาหารและเครื่องดื่ม ส่วนการให้บริการห้องสุขาของชาวบ้านก็ไม่ได้คิดค่าบริการเป็นการให้บริการฟรี การท่องเที่ยวในบริเวณนี้จึง

นับได้ว่าประชาชนในท้องถิ่นได้รับประโยชน์น้อยมากซึ่งไม่เป็นไปตามหลักการของการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ แต่ชาวบ้านกลับต้องเสียผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นของนักท่องเที่ยวและ
บริษัทนำเที่ยว

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University